

1. poglavje: Predstavitev globalne sociologije

Sociologija zapleta sistematične študije vzorcev človeških interakcij. Ti vzorci so pogosto strukturirani iz zgodovinskih dogodkov, prepričanj in socioloških vplivov na posameznika, družino ali širšo socialno skupino. Sociologi uporabljajo druge znanstvene discipline, da odkrijejo procese in nivoje (ekonomija, politične vede, antropologija in zgodovina). Študenti bi morali pridobiti osnovno znanje z razumevanjem evolucije idej pionirjev sociologije.

Ustanovitev sociologije

Sociologija ima izvor v obdobju po Francoski revoluciji, ko so Evropsko družbo omajali politični konflikti, hitra urbanizacija in socialni nemir. August Comte je prvi uporabil izraz sociologija 1896.

Weber: planiranje

Delovanje:

- Racionalno (ciljno, plansko)
- Tradicionalno (ni reflektivnosti)
- Afektivno

Stopnja zavestne izbire je različna.

Durkheim: družba poskrbi, da tako izberemo, da je za družbo funkcionalno. Vloge nas omejujejo.

Korenine iz konca Francoske revolucije (politični konflikti, hitra urbanizacija industrializacija, nemir v družbi)

BOX 1.1 ideje v sociologiji

Auguste Comte

- 1. uporabi besedo sociologija v delu Pozitivna filozofija
- hotel je najti zakone v družbi, ki so podobni Newtonovim
- njegove ideje so povezane z ekonomijo in politično vedo filozofije = razmišljujoča, teologija = praznoverstvo, zgodovina = subjektivna

Emile Durkheim

- osredotoči se na elemente, ki združujejo družbe
- razprava, kako bosta dosežena družbeni red in konsenz, vključuje primerjavo z drugimi skupinami

Karl Marx

- upornišтво (v letih 1830 in 1848) je videl kot novo obdobje socialne revolucije
- zanima ga DRUŽBENI KONFLIKT in velikopotezno spreminjanje družbe

Herbert Spencer

- ukvarja se s počasnimi, dolgoročnimi, evolucionarnimi spremembami
- zasedenost z evolucijo so dopolnjevale socialne raziskave o obupanem begu revnih Britancev

Max Weber

- preučuje (Nemčija, Italija, Španija) različne načine v katerih verska prepričanja omogočajo ali preprečujejo razvoj kapitalizma
- 1. primerja vere (Hinduizem, protestantizem, konfucionizem, budizem, judizem)
- prizadeva si, da bi razvil holistično sociologijo; human action = družbeno delovanje

FRANCOSKA REVOLUCIJA

- politični konflikti
- nemir v družbi
- hitra urbanizacija, industrializacija
- konec dvajsetih let 19.stol. je izumljen parni vlak
- človeška kreativnost spreminja družbo

ZGODNJI SOCIOLOGI

Weber, Durkheim, Marx

Spreminjanje konteksta sociologije

Sociologija se je razvila v različnih državah različno. Sociologi so reagirali na pomembne zgodovinske dogodke, medtem ko so internacionalni, regionalni, nacionalni in lokalni okvirji vplivali na karakter sociologije. Poveže opazovalca in opazovani predmet Pomembna omejitev sociologije je, da je kljub splošnim željam potrebovala dolgo časa, da se je razširila v zahodnih industrijskih družbah. Ne-zahodne družbe so preučevali antropologi, ki so ugotovili, da je težko razviti splošne zakone. Notranja povezanost in odvisnost pravi, da ne moremo ustvariti plemena v kockah Ne moremo razvit sociološke fizike z odpornimi zakoni, kot je hotel Comte.

Vrnitev k nacionalni sociologiji

Od 1914 do konca 2. svetovne vojne je komparativna sociologija pojenjala v Evropi in Severni Ameriki. Pred 1. svetovno vojno so se imperialistični in nacionalistični občutki razvneli medtem ko je srednje-Evropsko tekmovanje besnelo neusmiljeno. Mednarodni sindikati so se znašli v nemilosti ksenofobičnih strasti. Mladi fantje, namesto da bi sprejeli Marxovo sporočilo »delavci nimajo svoje države«, so se bojevali za svoje cesarje, carje in kralje. Do 1945 so Angleški in Ameriški sociologi ostali kritike svoje države, vendar se niso soočali z velikimi problemi: velika brezposelnost (ki jo je povzročila »Great depression«), mobilizacija moških in ne-zaposlovanje žensk.

Izvor globalne sociologije

Ob koncu 2 svetovne vojne so se sociologi spraševali, kakšen je razlog za nenaden porast moči.

Spremembi po letu 1945:

- Britanci so odšli iz Indije, ki je postala neodvisna leta 1947. To je bil uvod za dekolonializacijo v ostali Aziji, Afriki, Srednjem Zahodu in Karbih.
- Prišli so novi akterji na svetovni oder. Ljudje vseh barv in ozadij, ne samo belci, so se zapisali v zgodovino. Bilo je arogantno in absurdno, če so belci mislili, da so samo oni pomembni.

Ženske so bile bolj in bolj vključene. Člani UNESCA so se lotili raziskovanja rasnih diskriminacij in čez 30 let ponudili s podatki, ki so se strinjali z genetiki, biologi, antropologi in sociologi. Latinska Amerika se je dekolonizirala v 19. stoletju. Čilski, Brazilski in Mehški sociologi so se razpisali o tem, zakaj so njihove družbe ostale ekonomsko odvisne, čeprav so bile politično avtonomne. Sociologi, ki so delovali v Evropi in Severni Ameriki, so bili veseli novih sociologov in svežih možnosti za razumevanje družb, ne samo njihovih.

BOX 1.2. zahodni sociologi in ne-zahodni svet

Barrington Moore

Mislil, da je potrebna primerjalna zgodovinska sociologija za razumevanje zakaj nekatere družbe uspevajo, druge pa propadajo, zakaj so nekatere demokratične, druge diktatorne.

Clark Kerr

Poudarja spremembe poti različnih družb, ki so na koncu združene z logiko industrializacije.

Talcott Parsons

Govoril o širših idejah modernizacije, ki vključuje idejo da nezahodne države ujamejo dosežke zahodnega sveta in Japonske

Andre Gunder Frank

Pod vplivom teorije odvisnosti in nerazvitosti v Latinski Ameriki. Svoje delo je populariziral s pisanjem v angleščini in razširjanjem teorije v nove smeri.

Peter Worsley

Zasnoval značilne posebnosti tretjega sveta; relativno revne, nekapitalistične nekomunistične, zahodne in nezahodne

- različni prispevki zahodnih sociologov so pokazali, da poti ne/razvitosti posameznih držav ne moremo predvidevati. *Crow*: bogate države postanejo bogatejše, revne stagnirajo čeprav sta imeli pred 30imi leti 2državi podoben BDP, je Južna Koreja danes veliko bolj uspešna
- socialni in kulturni kontrast med državami
- Singapur in Japonska → brez problemov prevzela zahodno kulturo (ločijo domačo in uvoženo)
- Družbe, ki so bile včasih karakterizirane kot ruralne, so se nenadoma napihnale v urbano = dvojne družbe; zahodnjaške urbane, industrializirana območja; še vedno pa ohranja močno lokalno identiteto na podeželju
- Sociologi so ugotovili, da je vedno težje izolirati državo, kjer bi ljudje predstavljali eno samo družbo (potovanja).
- *Wallerstein*: razmišlja kako težko bi bilo organizirati svet v organizirano hierarhijo in izolirati narod države kot primarne enote sociološke analize; pravi pa, da je edini družbeni sistem SVETOVNI SISTEM

2. poglavje: Globalno razmišljanje

Sociologi so vedno preučevali druge družbe, ne njihove. Comte, Marx, Durkheim, Weber, Parsons: družbe so ločene entitete, vsaka ima svojo mejo Ključna točka = pridobiti in razumeti družbena notranja gibanja in strukturo, zgodovinske in kulturne tradicije unikatne vzorce neenakosti. Človek, družbene organizacije so vpletene v oblikovanje globalnih sil.

Kaj je globalizacija?

Albrow: globalizacija so vsi tisti procesi, kjer so prebivalci sveta vključeni v eno družbo- globalno družbo. Te spremembe so nekončane. Vplivajo na različne lokacije, države in individualne. Globalizacija je množica vzajemne okrepitve sprememb, ki se zgodijo sočasno. Vse spremembe so enako pomembne. Sestavine globalizacije:

- Spreminjanje koncepta časa in prostora
- Naraščajoč obseg kulturnega vzajemnega delovanja (medsebojno vplivanje)
- Skupni problemi prebivalstva

- Večja povezanost med skupinami
- Mreža organizacij in mednarodnih udeležencev, z vedno večjo močjo
- Časovna usklajenost dimenzij, vključenih v globalizacijo

Spreminjanje koncepta časa in prostora

Vodilni teoretik globalizacije prikazuje, kako je kultura in družbe stisnjene skupaj in vodijo proti zvečanju interakcij. Naslednje spremembe prikazujejo, kako so ljudje začeli drugače dojemati čas in prostor:

- Začetki raziskovanja Arabcev, Kitajcev, Pacifiških otočanov in Evropejcev
- Kopernikova teorija, da je sonce center
- Odkritja v perspektivni in optični umetnosti
- Porast humanističnega, ljudskega načina življenja o človeškem življenju prostoru, ki je verski(renesančni)
- Porast uporabe mehanskega tiska
- Prihod mehanske ure
- Revolucija in transportni tehnologiji, povezana z industrializacijo

Korak za korakom, pogosto skozi eksplozijo v tehničnem znanju povezano z ekonomskimi spremembami, je postalo možno meriti, deliti psihične in minljive dimenzije sveta v univerzalne, sekundarne in predvidljive enote. Čas in razdalja sta se manjšali kot značilnosti človeških ravnanj. Čas in prostor sta postala dosegljiva, da jih vodimo in preverjamo. Časovno- prostorska zgoštev, pospeševana pek elektronskih medijev, je postavilo mnogo prebivalcev na isti oder in povežalo njihova življenja prvič. Ne dogajajo se iste spremembe ob istem času po vsem svetu.

Povečanje kulturnih interakcij

Kultura:

- Misli, obnašanje, ki se prenašajo iz generacije v generacijo
- Določeno intelektualna, umetnostna, estetska zabava (glasb, sikanje, literatura, film,...) – vsakdanje življenje

Elektronski masovni mediji so omogočili tistim s pomanjkanjem izobrazbe, da se srečajo z novimi idejami in dogodivščinam, kar ima naslednje posledice:

- Zmeraj bolj je možno vzeti kulturne pomen iz ene v drugo družbo
- Večji dostop do kulturnih pomenov iz različnih virov
- Ogledamo si lahko slike drugih življenjskih stilov
- Povečala se je možnost zvedeti več o drugih kulturah
- Množični elektronski mediji komunikacij vplivajo na tiste, ki so izpostavljeni le-tem
- Zavedamo se, da živimo v pluralističnem, multikulturnem svetu in lahko prisostvujemo v različnih možnostih in jih uresničujemo v kuhinji, glasbi, veri
- Zahodni in ameriški vpliv dominirata

Kultura ima veliko pomenov. Za veliko sociologov je kultura uporabljena za opisovanje oblik misli, obnašanja, artefakti preneseni iz generacije v generacijo(izobraževanje..) V vsakdanjem življenju se nanaša na specifično intelektualno, umniško in estetsko nadarjenost. **McLuhana**: GLOBALNA VAS

Skupnost problemov

Povezano s »tovarno« globalizacije je naraščanje problemov, s katerimi se soočajo nacije in ljudje po svetu.

Mediji nam prikazujejo dogodke in krize po vsem svetu na dnevni in urni bazi. Medtem ko so vizualne podobe smatrane kot kolektivni šoki, je tu več materialnih razlogov za simpatije do drugih ljudi. Le-te nas ganejo od daleč. Nekateri globalni problemi zahtevajo globalne rešitve. Vlade ne morejo delovati same, ne morejo varovati svojih meja in teritorija. Vpliv globalne industrializacije na biosfero je največji razlog za probleme. Ni samo materialni stil življenja »kriv« za globalno naravo opustošenje. V mnogih državah v razvoju so ljudje prisiljeni, da izkoriščajo okolje. To je posledica hitre rasti populacije in pritiska na vlado, da poplača vse dolgove.

Povezanost in medsebojna odvisnost

Hitro širajoče se povezanost in odvisnost je povezala lokalne skupnosti, države, podjetje, socialna gibanja, profesionalna in druga združenja v bolj gosto mrežo transnacionalnih izmenjav in članstev.

Castells: živimo v mrežni družbi. Te mreže so izbruhnile preko teritorialnih meja, kar je prekinilo kulturno in ekonomsko samozadostnost. Do nedavnega je večina socialnih znanstvenikov, posebno političnih teoretikov gledala na interakcije z vidika meddržavne trgovine. **Burton:** uporabil je igro biljarda, da je ponazoril interakcije med državami. Gibanje vsake države v internacionalnih zvezah je bilo določeno z močjo, ki jo je uživala vsaka vlada.

Trans-nacionalni akterji in organizacije

1. Trans-nacionalne korporacije (TNC)

- Njihova globalna moč in obseg
- Njihova ključna vloga pri oblikovanju svetovne ekonomije, ko vsaka TNC vsiljuje svojo globalno mrežo svojih proizvodnih linij in investicij
- Povezava z svetovnim finančnim sistemom

2. Internacionalne vladne organizacije (IGO)

Organizacije določajo pomemben primer fenomena- povečanje zmožnosti, da akterji oblikujejo svetovne zadeve. Ker države same ne morejo rešiti svetovnih problemov, so ustanovili takšne organizacije. Uveljavile so se v 19. stol., ko se je povečala potreba po zakonih in procedurah, da bi stabilizirali prekomejne transakcije.

3. Internacionalne nevladne organizacije (INGO)

So avtonomne organizacije, ki niso povezane z vlado, vendar lahko sodelujejo. Ravno te organizacije so bile močne zveze v svetovnih zadevah. Število organizacij je naraslo po letu 1950. (green peac, rdeči križ, amnesty international)

4. Globalna socialna gibanja (GSM)

Lahko rečemo da so INGO vgnézdeni v socialno gibanje. Njihove kampanje so ponavadi del aktivnosti GSM.

5. Diaspore in ljudje brez države

Diaspore so nastale zaradi verskih, etnicnih ali političnih nasprotovanj. Nekateri odidejo prostovoljno ali iščejo azil v drugih državah.

6. Drugi transnacionalni akterji

Dnevno je ogromno ljudi zaposleno z transnacionalnimi povezavami, ko potujejo.

- Migranti , ki iščejo nove možnosti za zaposlitev
- Innternacionalni turisti
- Profesionalci, kot so pravniki, novinarji, arhitekti, znanstveniki
- Športniki, zvezdniki, medijske osebe
- Poslovneži
- Študenti, piloti, preprodajalci drog

BOX 2.1 Acting locally and thinking globally: the runners of Tarahumara

Indijanci, živeli v gorah → prisiljeni so bili, da se preselijo višje → ni bilo hrane, visoka umrljivost → preselili so se v glavno mesto → organizacija jim pomaga → najboljši tekači so tekmovali in zmagovali in tako služili denar za hrano.

Sinhronizacija vseh dimenzij

Vse dimenzije globalizacije (ekonomske, tehnološke, politične, socialne in kulturne) očitno pridejo skupaj ob istem času. V ekonomski sferi, vlade so izgubile moč za regulacijo ekonomije. V političnem življenju, državljani mnogih držav so odstopili od politike. To ne pomeni, da so odstopili od vseh oblik politike. Veliko jih je prisotnih v političnih in socialnih gibanjih.

Globalizem: nov fenomen

Albrow: globalizem zajema tiste vrednote, ki zadeva 5 bilijonov ljudi ; vsi živijo kot državljani s skupnimi interesi in akcijami za reševanje globalnih problemov.

Robertson: zavedanje problema sveta kot enega prostora.

Aspekti globalizma:

- Misliti o sebi kolektivno, oidentifikacija z vsemi
- Zavedanje multikulturalizma in rast le-tega
- Moč samozavedujočih se akterjev
- Širjenje identitete

Razmišljanje o sebi kolektivno

Ljudje so začeli razmišljati o sebi kolektivno. **Robertson:** četudi smo daleč od tega, da bi svet deloval kot eno, ideja postaja vedno bolj pomembna.

Rast multikulturalnega in transnacionalnega zavedanja

Perlmutter: prejšnji poskusi vsiljevanja civilizacije je bazirala na kar on imenuje dominantno zaupanje v medsebojne odnose.

Giddens: večina potez, ki jih povezujemo z modernizacijo je prišlo iz zahoda, se je razprostrla čez cel svet.

Odraz socialnih akterjev in modernizacija

Veliko akterjev je poudarilo rast števila akterjev, ki so mogli odražati reflekse v njihovih življenjih. Refleksi so povezani z razvojem izobraževanja in razsejanost znanstvenega. **Beck:** modernizacija in njene posledice očitno ogrožajo svetovne biosfere korist pride s stroški - neusmiljena ekonomska rast, nepreverjene moči vojske, tehnološke in znanstvene institucije. Večje število družbenih igralcev, ki so pooblašeni, da vadijo refleksivnost/povratnost vsak dan. Posamezniki so samozavestni in izobraženi; razširjanje refleksivnosti zaradi masovnega šolanja. Včasih močne identitete, ki so jih ustvarili razredi, družine, patriarhalna urejenost, cerkev so danes uničene. Večja svoboda, večja odgovornost za urejanje življenja; globalna sfera ni več oddaljena od človeka.

Širjenje identitet

Pomaga spremeniti način konstruiranja identitet in vodi k življenju (relativizacija). **Robertson:** odgovor na realnost:

- *Izbor:* iz globalnega izberemo tisto kar nas zadovolji
- *Adaptacija:* sprejmemo ali zavrnemo, znanje se izboljša, zavedamo se problemov, zbudimo čustva
- *Odpor:* verske ali etnične skupine zavračajo vstop v korporacijo
- GLOKALIZACIJA → globalni pritisk in zahteve se prilagodijo lokalnim razmeram

3. poglavje: Modernizacija in razvoj svetovne družbe

Od 17. stoletja se je moč Evrope začela širiti v druge dele sveta z idejami, z močjo vojske in organizacijo ekonomskih produktov. Neverjetna sprememba v Evropski sreči je omogočila širitev novih institucij po svetu in povzročila fenomen modernizacije, logično predhodnico današnje dobe globalizacije.

4poglavja:

- razvoj oblik proto-globalizacije med številnimi civilizacijami pred modernimi časi
- pojav kapitalistične moderne v Evropi raste v globalno
- kolonizem in rasna dominacija v Evropi je vplivala na druge dele sveta
- spremembe v ekonomskem svetu po 2.sv. vojni

Proto globalizacija

Ko so se cesarstva razvila in verska področja razširila, so se razvile oblike proto globalizacije. Zgodovinarji pred-modernega sveta so pokazali, kako veliko antičnih družb je bilo povezanih in kako so kulturna zapuščina zapustili pojemajoče in zajete civilizacije. Antične civilizacije v srednjem vzhodu in Kitajske, Grčija in Rim so združili velika področja. Tudi od 9-13 stol., ko je v Evropa sestojala iz izločenih, krhkih kraljestev, jo je držal skupaj relativni mir v okviru krščanstva. Krščanstvo je zagotovilo naslednje značilnosti.

- Kulturni univerzalizem skupnih religioznih verovanj in ritualov
- Uporaba latinskega jezika kot skupen jezik v meddržavni komunikaciji
- Moč in status kot posrednik med državami in restriktivnimi vplivom na politične ukrepe
- Organizacijska struktura latinske cerkve

Cerkev funkcionira kot mogočno in združevalno trans –Evropsko telo že stoletja. Evropa je bila vpletena v veliko zvez z drugimi civilizacijami. Rast in širitev Islamskih držav v 17. stol. je širilo Muslimanski vpliv v Severno Afriko in Južno Evropo. Islam je pomembno prisostvoval v umetnosti in znanosti, ustanovitev centralnih oblik vlade in inovacij v kmetijstvu. Evropska ekonomija in trgovina je odvisna od zvez z drugimi civilizacijami. Zlato, prineseno iz Sahare, je najpomembnejši Evropski vir. Španska osvojitvev Južne Afrike je odprla proti srebru. Iz Kitajske je v Evropo prišlo veliko inovacij, idej in veliko tehnološkega znanja v 14 in 15 stol. Obstajajo pomembne spremembe med oblikami proto globalizacije in sodobne situacije. To tudi velja za univerzalne vere, tudi Islam in krščanstvo. Nikoli pa niso dosegli vpliva globalizacije in globalizma v današnjem svetu. Nekaj razlogov za to:

- Globalne misije nekdanjih cesarstev in religij niso vključevale manjšim
- Ljudje niso poznali drugih kultur
- Večina cesarstev in religij je videlo svet kot delitev na civilizacije in barbarske
- Njihova misija je bila civilizirati nevernike ali tuje barbore

Kapitalistična modernizacija : evropska ustanovitev

Veliko pomembnih sprememb se je zgodilo v zahodni Evropi v 16 in 18 stol. Vsak od teh odkritji so bili okrepljeni. Vsak je pomagal razviti okolje v morebiten pojav industrijskega kapitala in proces modernizacije.

Albrow: modernizacija vključuje kombinacijo racionalizacije, razširjenost, inovacije, državo, državljanstvo, birokratske organizacije..

- pojav nacionalne države
- razvoj znanosti
- naraščanje teles s prosvetno miselnostjo- prosvetitev

Državni sistem

Evropa je sestavljena iz veliko avtonomnih držav v neposredni bližini, vsak približno enako močna. **Tilly, Skocpol, Giddens:** pojav Evropske nacionalne države je bila najbolj kruta sila za rast kapitalizma v Z Evropi. Evropa sestavljena iz več držav, ki so si bolj ali manj podobne. Državni birokratični doseg in kontrola nad prebivalci je napredno okrepila ukrepe:

- Rast davčnih prihodkov
- Izboljšanje komunikacij
- Ukrotljivo plemstvo, ki je postalo bolj odvisno ugodnosti, ki so izhajale iz državne uprave
- Centralizacija naroda
- Monopolizacija najbolj učinkovit sredstev za nasilje
- Spodbujanje tehnološkega razvoja
- Invensticije v pomorske in vojaške sile
- Vzgoja lokalne trgovine, katere premoženje bo obdavčeno ali posojeno za državne izdatke

Veliko vlad vodi politiko nacionalnega ekonomskega povečevanja - merkantilizem. MERKANTILIZEM = teorija, razširjena v 17.do19.stol. Temelji na ideji, da državne zaloge zlata in srebra označujejo njihovo bogastvo. CIVILNA DRUŽBA = iz mreže političnih skupin in prostovoljnih organizacij/združenj v družbenem prostoru med posameznikom in državo. Izražajo zanimanje članov se trudijo oblikovati nacionalno politično kulturo.

Evropsko prosvetljenstvo mišljenje

Prosvetljenstvo je bilo delo vplivnih idej, ki so se postopno razširile po vsej Evropi v 18. stol. Njegovim optimističnim pogledom potencialnega človeškega napredka so pomembno pomagala znanstvena odkritja in naprednim dosežkom v preteklih dveh stoletjih, ki so jih odkrili Copernicus, Bacon, Newton,... njihove ideje so prispevale k nadaljnjem razvoju znanosti. Pisari Ameriške ustave leta 1787 na začetku Ameriške revolucije morda najboljše ponazarja praktične možnosti prosvetljenjskih idealov. V tistem času so ustanovitelji ZDA hoteli povedati, da bi morale biti pravice dovoljene tudi ženskam in Afriškim Američanom. AMERIŠKA REVOLUCIJA = 1775 zmaga Američanov nad Britanci; pridobili so neodvisnost. Predstavniki posameznih držav so 1787 ustanovili vlado z omejeno močjo, ki je zapisana v ustavi. Argumenti prosvetlencev se seštevajo v virtualni revoluciji. Idealen moderen človek je videti kot unikatni, edinstveni posameznik s potencialom.

BOX 3.1 Centralne ideje prosvetljenstva

- predstava, da so ljudje družbene živali, katerih kultura in posamezne zmožnosti za dobro ali zlo niso prirojene, ampak jih pridobi z odnosi
- verjetje v pomembnost kritičnega vzroka, skepticizma in dvoma
- človeška zmožnost uporabiti vire skozi opazovanje, empirično testiranje in sprejemanje zmote znanja

- posledična zavrnitev netolerantnih, slepih verskih prepričanj
- predstava, da imajo vsi ljudje pravico do samousmeritve in razvoja..
- sposobnost doseči samorealizacijo skozi vpletenost v materialni svet: (napad, poskus spremembe)

Marxova analiza kapitalizma

Marx pravi, da je bil fevdalizem moč v ekonomskih pogojih. Njegov naslednik, način produkcije, industrijski kapitalizem je bil dinamičen neustavljena sila pri proizvajanju socialne transformacije. Veliko sprememb je oblikovalo kapitalizem, najbolj pomembni so bili:

- Stvaritev blagovne ekonomije, v kateri je imelo vse, vključno z delom in zemljo svojo ceno in jr bilo lahko prodano ali kupujejo na trgu
- Vaje, pogosto nasilnih, ukrepov za preganjanje samozadostnih kmetov in obrtnikov, da so svoje delo prodali kapitalistom.

Ko so bili kmeti in obrtniki pod oblastjo kapitala, je bila pot odprta za odločilne spremembe v produkcijskem sistemu :

- Delavci so bili organizirani bolj učinkovito v tovarnah
- Vključevanje proizvajalcev v sistem kot odvisne delavce nezmožni so bili ponujati svoja sredstva
- Kapitalizem ženejo najprej motorji, da bi si podjarmili ostanek pred kapitalističnimi obrti in kasneje preoblikovali njihov sistem v poslovno organizacijo in tehnološke kapacitete.

Pomembna posledica je bila težnja, da bi kapitalizem razširil produktivne sile s še bolj napredno tehnologijo, močjo znanosti, z večanjem proizvodnje.

BOX 3.2 Marx and Engels argue that capitalism must expand globally

Nasprotujeta vsem posledicam, ki smo jih do zdaj našli:

- zahod vključi nezahodne države v globalno ekonomijo z osvajanjem ozemelj
- nujnost za neodvisne, zaostale države da osvojijo lokalne kapitalistične projekte
- potencialno univerzalna moč materializma in rast potrošnikovih pričakovanj
- nagnjenost kapitalizma da preoblikuje družbe

Marx pravi, da delo izpopolnjuje človeka.

Rast racionalnosti

Sodobni sociologi bolj poudarjajo kulturne in intelektualne spremembe kot Marxov ekonomski argument. Vera napredek s pomočjo racionalizacije je igrala pomembno vlogo v razvoju družb. Ideja se je razvila v Evropski kulturni in politični zgodovini in je bila povezana s širitvijo, razvojem znanosti, s pritiski za razvoj demokracije in z zapuščino prosvetljenstva. Giddens vidi modernizacijo kot sestavo razilčnih vzajemnih ojačanih usmeritev. Njihova moč, da oblikujejo svet se je povečala in razširila. Giddens vidi refleknost kot osnovo za modernizacijo. Trdi, da so vse oblike družabnega življenja osnovane na znanju ljudi o le-tem. Karakteristika modernizacije je dommeva reflektivnosti.

Rase in kolonializem

Evropske države so bile zmožne širiti izven kontinenta zaradi svoje gospodarskega, vojaškega in intelektualnega vodstva, ki so bile pogosto izposojena iz drugih civilizacij. Evropski raziskovalci so odkrivali majhne (khai-khai) kot tudi velike družbe (kitajska). Prezrta manifestacija evropske moči v 19 stol. Je nasprotovala strahu zgodnjih evropskih raziskovalcev, ki so odkrivali taj mahal, beninovo zlato in ogromne piramide v Egiptu. Ta odkritja so pokazala, da so tudi druge civilizacije napredne. Na berlinski konferenci leta 1885 so zarisali meje na zemljevidu in si razdelili svet. Imperialisti so ugotovili, da je še

veliko delov, ki bi si jih lahko podredili (brazilijski kavčuk, južna afrika- zlato in diamanti, kitajska- opium), čeprav so se ljudje borili za samostojnost, so ponavadi klonili pred evropskimi puškami in vojsko. Evropski imperialisti so promovirali darwinovo idejo naravne selekcije in podpirali idejo, da so oni boljši kot ljudje v kolonijah. Po 2. sv. vojni se je pojavilo novo ravnotežje internacionalnih moči, ki so ogrozile pojem rasne nadvlade. Japonska se je osamosvojila od britanije. Po velikih protestih, ki jih je vodil Gandhi, so Indijci prepričali Britance, da so odšli in postali samostojni leta 1947. to je bil le uvod za dekolonizacijo v ostali Aziji, Srednjem Vzhodu in Karibih.

Spremembe po letu 1945 in prevlada ZDA

Dekolonizacija je povzročila veliko sprememb med 1945 in 73:

- *Gospodarska rast*

do sredine 1950 sta se Evropa in Japonska opomogli od vojne. Tudi revne države v razvoju so dosegle višje cene njihovih kmetijskih izdelkov in mineralov kot nikoli do tedaj. V 60-ih letih je Japonska postala močna, rasla je moč novih industrijskih držav. Industrializacije in urbanizacija se je širila tudi v druge države, kot sta Brazilija in Tajski.

- *Finančni sistem »bretton woods«*

Bretton woods je majhno mesto, kjer se je 1944 zbralo 44 držav (večinoma iz ZDA), da so oblikovale politiko gospodarskega sodelovanja. Strinjali so se, da zahodne države operirajo s sistemom izmenjalnih razmerij z varčno vrednostjo valute in minimalno uporabo politike kot je razvrednotenje valute, in kontrola uvoza. Sistem »bretton woods« je bil »vpleten« v osnivanje nekaterih najpomembnejših mednarodnih vladnih organizacij: svetovna banka, mednarodni denarni sklad in splošni dogovor o trgovini in carini.

- *Globalna globalizacija moč ZDA in politično vodstvo*

ZDA je bila gospodarsko zelo močna ob koncu 1. sv. vojne, vendar je izolacija in gospodarski protekcionizem omejila njegovo globalno vlogo. Po 2. sv. vojni je njeno gospodarsko spet pojavilo nepoškodovano z močnejšo boljše opremljeno industrijo. Vzhodno-zahodna vojna je prevladala globalno politiko od 1947-1989. ustvarila je bipolarni sistem, kjer je vsaka stran upravljala in vladala s svojo močjo – komunisti v sovjetsko zvezo in kapitalistični demokrati v ZDA. Uspešna Ameriška uprava je spodbudila nadaljnjo dekolonizacijo Francije, Britanije in Nizozemske. ZDA je hotela preprečiti širitev komunističnih gibanj in režimov, posebno v Aziji (čeprav ji v S. Koreji, Kitajski in Vietnamu ni uspelo)

- *Keynesianski gospodarski menedžment*

Keynes je bil ekonomist v 20. stol. V 30-ih letih, ko je nezaposlenost »great depression« prinesla in je povzročila stisko, so njegove teorije povezava pravnoverne vidike, kako najbolje pojasniti in se soočiti z buri in kriznimi karakteristikami kapitalizma. Keynes je menil, da morala vlada prerazporediti davke od bogatih revnim.

- *Masovna poraba in spremembe v načinu življenja.*

Dolgi bum po 2. sv. vojni se je sprožila naraščajoče povpraševanje po dobrinah in storitvah. To je bil uspeh ustrezne učinkovitosti – uporaba metod masovne proizvodnje, ki je temeljila na začetniku Henryju Fordu. Razvet je pomagal spremeniti življenje, posebno v naprednih državah.

- *Širitev angleščine kot mednarodnega jezika*

Uporaba angleščine kot svetovnega jezika se je pojavila kot pomembna za svetovno družbo. Angleščina je postala svetovni jezik ko se je V. Britanija pojavila kot prva svetovna industrijska država. Do 1. sv. vojne je

bila V. Britanija vodilni dobavitelj investicijskega kapitala, bančnih storitev in trgovskih mrež. Ko je ZDA prevzela vodilno vlogo po letu 1945, je bila angleško govoreča država. Ko se je večala svetovno gospodarstvo, se je isto dogajalo z angleščino.

5. Nacionalnost in nacionalna država

POJMI:

Narod: kulturno povezani (zahteve po določenem političnem statusu)

Nacija: Zahteva je uresničena. (narod pred nacijo!!!!)

Nacionalna država: je politična organizacija, ki obsega določen teritorij. Država ima legitimno in legalno pravico za uporabo nasilja, saj o nekaterih stvareh odloča samo ona. Že v 18. stol. stoletju so ljudje v severnih deželah začeli čutiti močno lojalnost do svojih držav, medtem, ko so bile lokalne in verske identitete bolj zadržane. Nacionalizem je bilo težje doseči v nekaterih razvijajočih se državah.(????????)

Politični narod: ja narod, ki se oblikuje znotraj meja države. V primerjavi s kulturnim narodom, čigar meje so določene le simbolično, je meja političnega naroda natančna in pravno določena = GEOPOLITIČNA. Država oblikuje svoj narod, politiko, šolstvo, medij... kar pa je ključno za OBČUTEK PRIPADNOSTI državljanov.

V 19. in zgodnjem 20. stol. je modernizirana vlada bila uspešna v prepričevanju ljudi, da se združijo v »nation state«. V tem poglavju se bomo poglobili v tri bistvene stvari: *družbo, ljudi in državo* (country), poleg tega pa še *nacionalizem* in »*citizenship*«. Pojasnili bomo tudi pomena nacionalnih držav v globalizmu.

Sociologija, nacionalne države in mednarodni sistem

Nacionalna država ima vlogo centralizatorja, ki prevzema kontrolo nad trgovci, meščani, mestnimi in verskimi organi. Izvajanje procesa razvoja države je bilo vojaško in ekonomsko rivalstvo med številnimi EU narodi. Največ sta k razvoju nacionalnosti prispevali Francoska in Industrijska revolucija. Francoska revolucija je prva razglasila univerzalne pravice, ki veljajo za vse državljane enako, kar je spodbudilo širjenje nacionalizma. Britanska idustrijska revolucija pa z vojaškim znanjem, uporabljenim za nacionalno varnost in z boljšo ekonomijo. Tako se začne boj za prevlado industrializacije med Evropo, Ameriko in Japonsko. Sile, ki so ključne za promoviranje modernizacije, niso socialni pritiski civilne družbe, temveč elite, ki nadzorujejo nacionalno državo samo zase. Modernizacija je torej namen razširiti človeško kontrolo nad prostorom, časom, naturo in družbo. Glavni posrednik tega projekta je bila nacionalna država-kapitalistična in vojaška organizacija.

Klasična sociologija in družbene spremembe

V 19.stol. se je z industrijo in kapitalizmom veliko spremenilo. Mnogi sociologi skušajo razložiti te spremembe, njihove nevarnosti in možnosti tako, da primerjajo tradicionalno in moderno družbo:

- Zaton skupnosti (Tonnies)

V moderni družbi razpadejo srednjeveške skupnosti, ki temeljijo na brezpogojnem prijateljstvu in skupnem verovanju. To se zamenja z brezosebno, anonimno v moderni urbani družbi (Gesellschaft societies). Partnerstvo v tem primeru temelji na povpraševanju po dosežkih in na skupnih interesih.

- Upad socialnih zvez in moralnega reda

Industrializacija, urbanizacija in sekularizacija vpliva na upad socialnih zvez ter prispeva k izolaciji. Moderne družbe so materialistične, konfliktne, egoistične in individualistične v primerjavi z prejšnjimi. Prisotne so bile tudi hitre urbanistične in ekonomske krize, ki so povzročile zbeganost.

SEKULARIZACIJA → izraz se nanaša na upadanje verskega upanja... Razširjenost znanstvenega znanja in novih idej združeni z več materialno varnimi okolji, vrnitev posameznikov, ki so manj zanesljivi za moralne in duhovne točnosti, ustvarila jih je vera v predindustrijskih družbah.

- Kolektivna zavest (Durkheim)

Durkheim: moderne družbe morajo razviti kritično ograjo/zaščito vzdolž stiskanja, ki se ustvari z delitvijo dela.; Kolektivna zavest temelji na posamezniku in družbi.

Univerzalizem in nacionalizem

Zanimanje za univerzalne teme in napredek človeštva se pokaže v 1830(Saint-Simon). Durkheim: vprašanje, kako najti nove moralne norme, ki bi nadomestile verska prepričanja, ogrožena s strani sekularizacije, ko uzakonja bolj kompleksen narodni in svetovni red, ki ga ustvarja industrializacija.

Kontrolo na industrijskimi družbami so moderne narodne države iskale v socializmu. Marx je predvideval, da bo kapitalizem prej ali slej ustvaril pogoje za bolj organiziran in vojaško usmerjen delavski razred, ki goji revolucijo in predstavi socializem.

DRŽAVLJANSTVO → vključuje članstvo in vključenost v državno skupnost. Dodeli več pravic(enakost, pravičnost, pravica do nasveta/posvetovanja na političnem področju, dostop do minimalne zaščite proti ekonomski nevarnosti). Zahteva pa tudi izpolnjevanje obveznosti do države in družbe

Državljanstvo: pravice in dolžnosti

Državljanstvo je moderna tvorba, podprta z dvema principoma, in sicer: ideja o univerzalističnih pravicah, kjer so vsi enaki; drugi princip pa so pogajanja in pogodbe o pravicah, prebivalci so dolžni biti lojalni svoji državi, ter sprejemati določene obligacije in dolžnosti. Med drugim morajo sprejeti vojaške obveznosti, plačevanje davkov, zaposlenost in spoštovati zakone. To je pomenilo tudi demokratično državo, enakost vseh članov družbe in možnost participiranja v družbi.

Marshall razlikuje 3 vrste državljanskih pravic:

- Civilne ali pravne pravice:

Enakost pred zakonom! Sem so vključene pravica do lastnine, pravica govora in mišljenja, voljenja, izkoristiti pravice po legalnem zakonu, kateri vse obravnava enako.

- Politične pravice:

Vsakdo ima pravico sodelovanja pri nacionalnih odločitvah (torej politiki), prav tako lahko voli in ima pravico biti voljen (torej lahko sodeluje na volitvah).

- Socialne pravice:

Te pravice vključujejo dostop do države blaginje, katera ščiti svoje državljane. Socialne pravice so torej pravica do šolanja, zdravstva, socialne pomoči- za invalidnost, nezaposlenost, vključuje tudi pokojnine,...-ekonomska varnost. Država dejansko nekaj da državljanom (del svojega bogastva, ki jih pridobi z uvedbo davkov- kar je tudi negativna posledica države blaginje do državljanov).

(v prvih dveh država le zagotovi pravice, omogoča državljanom da nekaj naredijo, v zadnji pa dejansko nekaj da-socialna pomoč)

Kritike Marshallovih idej:

1. Teorija je grajena na Britanski zgodovini, razmere drugje so bile drugačne.

2. Državljanstvo je grajeno na članstvu, kar pomeni naraščanje izključitve (primeri: imigranti, rasizem, diskriminacija...)
3. Napaden je bil tudi pojem »dependency culture«- (kultura odvisnosti), kar pomeni, da državljani postanejo zaradi blaginje "zaspani", nočejo delati, ker vedo, da bo zanje poskrbela država.

Politična teorija in meddržavni odnosi

Sociologi so se rajši usmerili v proučevanje posameznih družb in vzeli nacionalno državo za samoumevno. Znanstvena perspektiva o mednarodnih odnosih je nastala na podlagi političnih znanosti (international relations theory). **Lenin, Rosa Luxemburg** = napisala sta teorijo in prakso imperializma. Akademski pogled na mednarodne zadeve se je oblikoval iz politične znanosti, skozi pod-disciplino teorije mednarodnih odnosov.

Realistični pogled na perspektivo

Pojem "realist" je uveden za dokazovanje, da je abstraktno in idealistično redko pomembno v medčloveških in nepomembno v državniških zadevah. **Morgenthau**: oblikuje 4 glavne položaje:

- 1.) svetovna družba, če obstaja, je zelo podobna odnosom med državami
- 2.) svet najvišjih / neprenosljivih nacionalnih držav vsebuje naravno tveganje, da bodo konflikti izbruhnili.
To je zato, ker:
 - vsaka država deluje tako, da maksimizira moč aktivnosti
 - sistem nacionalne države je anarhičenNEPREKOSLJIVOST → leži v njeni zmožnosti, da naredi in vsili svojo politiko in zakone na svojem teritoriju in ljudem znotraj svojih mej.
- 3.) V odnosih med državami prevladujejo vprašanja o vojski, varnosti in potreba po sledenju zunanjih politik, ki varujejo nacionalno varnost.
- 4.) Svetovna politika je hierarhična. Države niso enakovredne.

Kritika realistične perspektive

Kljub temu, da je bil pristop zelo vpliven, je bil zelo kritiziran.

Države se ukvarjajo preveč z vojaškimi zadevami, kar ni dobro, saj se s tem povdarja predvsem vidik med vojaško močjo.

Država se ukvarja tudi z zunanjo politiko, spekter problemov pa je razširjen- internet, AIDS,...

Pojavljajo se tudi nedržavna telesa, katera preko države uveljavljajo svojo moč in jo presegajo (npr. TNC's).

Preveč se tudi ukvarjajo z samo državo, zato jim upade pozornost menjave na ekonomskem področju.

Postavitev sociologije nazaj k nacionalni in globalni politiki

Zanimanje sociologov je v 1960-ih okrepilo zanimanje o globalnih zadevah.

Družba in internacionalni odnosi

Shaw: kritika teorije mednarodnih odnosov:

- 1.) ta teorija ignorira državna vlaganja/vtikanja v razredne mreže
- 2.) med procesom modernizacije so intelektualci oblikovali idejo nacionalna skupnost

Anderson: nadomesti nacionalno skupnost z namišljeno skupnostjo.

NAMIŠLJENA SKUPNOST → narod je namišljena skupnost v 4 pomenih:

- član najmanjšega naroda ne bo nikoli vedel največ od članov
 - narod je omejen ker tudi največji narod ima končno mejo pod katero so drugi narodi
 - najboljši premostijo zakonitost organizirane religije
 - narod kot skupnost
- 3.) civilna družba z deljenimi interesi v politični areni. Obstaja med posameznikom in državo. V zahodnih družbah ima družba prednost pred državo in narodom.

Zgodovinska sociologija

Oživljeni interesi v primerjalnih zgodovinskih študijah modernizacije je pomagala ponovno postaviti temelje sociološkim interesom nacionalnih držav, mednarodnega življenja in globalne izmenjave:

- Mednarodni pritiski domačih skupin so bili glavni.
- Politična vrenja in ekonomske spremembe so se razširile znotraj države in vplivale na srednji razred.
- Potreba dohiteti bolj napredne narode.

Feministična ponovna ocena

2 primera poklona sociologom:

- ženske in država: z ženskami ne ravna enako kot z moškimi, tudi konstruira jih drugače; ženske najprej v tovarnah, pisarnah → kasneje dodatki za samohranilke
- ženske in nacionalizem

Ali globalizacija pomeni padanje nacionalne države

Shaw: namesto »Državna moč upada.« → «doživlja spremembo v strukturi in procesih.»

Held: identificira glavna področja na katerih je država izgubila svoje avtonomnosti v preteklih desetletjih:

- države so bile zveste zahtevam IGOs
- države imajo upadajočo prostornino za določanje vojaških strategij in zunanje politike
- razpad SZ z odvečnim orožjem... teroristi, eksploziv... Privatizacija in demokratizacija pomenov uničenja predstavlja daljšo dimenzijo upadanja državnega nadzora.
- Mednarodno pravo se širi
- Zmožnosti držav ugotoviti učinkovito državno ekonomsko politiko upada zaradi globalizacije

Ekonomska avtonomija

Različni dejavniki izgubljanja ekonomske avtonomije:

- razvijanje različnih dejavnosti na najbolj dobičkonosen način
- državna vrednost in zmožnost vlade, da razvije zanimive ocene(včasih), komunikacijska tehnologija, 24h odprte trgovine(danes)
- vlade se soočajo s svetom brez meja

Antipatija do modernosti

- visoko informirana reflektivna državna mreža
- nezadovoljne etnične manjšine, zahtevajo prenos nekaterih moči na lokalno raven
- razširjena množica je razočarana nad retoriko strankarskih politikov

Veliko sociologov trdi, da spremembe, ki so povezane s post-modernostjo transformirajo socialne in kulturne izkušnje:

- 1.) prejšnje gotovosti, kaj je resnično, izginja z meta-pripovedovalci (liberalizem, nacionalizem, socializem)
 META PRIPOVEDOVALCI= nudijo ultimativne epske zgodbe o resnici človekovih doživetij
 Socializem- zgodovina prevlada nad pritiskom različnih skupin
- 2.) statusne hierarhije se rušijo: med družbenimi skupinami, delom in prostim časom, družinskim življenjem in delom...
- 3.) vsa področja kulturnega socialnega življenja temeljijo na denarni vrednosti
- 4.) želja po samo-realizaciji, narcističnem uživanju telesa, konstrukcija privatnega načina življenja, so postali dominantne orientacije pri življenju ljudi
- 5.) državljani so okupirani z vse večjim volumenom informacij, podob in sporočil

Camilleri in Falk verjameta, da post-modernost ustvarja interpretativno krizo ne samo v družbenih razmerjih ampak tudi v nacionalni politiki. Tako smo izpostavljeni veliki zmedbi vrednot in pomenov, hkrati pa smo odgovorni, da kritiziramo zahteve in ambicije modernosti.

5 post-modernih vplivov, ki vplivajo na to, da dvomimo o pomenu nacije oziroma nacionalizma:
 trans-nacionalne komunikacije povezujejo ljudi z istimi interesi in načinom življenja preko interneta
 izpostavljenost predvsem mladih istim medijem – šport, glasba, reklame...
 migracije
 turizem
 odvisnost podjetij od tujih družb, delo-pogodbe...

Potreba po efektivni nacionalni državi

Kidron in Segal govorita, da je več kot 50 držav bilo v vojnah proti drugim državam, med leti 1990 in 1994. Primeri:

- kriza na Balkanu, ki se je začela z razpadom Jugoslavije 1989, sledil je genocid in državljanska vojna v Bosni...
- Iraška invazija na Kuvajt leta 1990, ki ji je sledila Gulfska (?) vojna 1991...
- Etnične, jezikovne, verske in regionalne zahteve po avtonomiji (S Irska, Kanada, Španija, Afrika)...
- Intervencija Združenih narodov v Somaliji, Bosni, Rwandi...
- Kemijsko in nuklearno orožje, ki si ga lasti čedalje več držav...

6. Globalne neenakosti: spol, rasa, razred

POJMI:

Spol: Biološki in kulturni. *Razlika* med njima prepoznamo prek znakov = kvalitativne razlike (npr. obnašanje) = horizontalna raven (*to je Bernik povedal na predavanjih...)

Neenakost pa predstavlja hierarhičnost, kar je drugačnost (ugled, moč,..). Primer neenakosti med spoloma je **patriarhat**, ki pomeni oblast nad vsemi v skupnosti (včasih), danes temu pravimo dominantnost moškega spola.

Rasa: Razlike temeljijo predvsem na vidnih znakih, kot je npr. barva kože. Te razlike so družbeno konstruirane, saj ne gledamo vsi enako na določeno barvo. Tako nastopijo razlike v ugledu in moči na podlagi ras = rasizem. V genih so razlike majhne.

Razred: Ekonomski vidik neenakosti (Marx, Weber). Neenakost v sodobnih družbah.

Marx: lastništvo proizvodnih sredstev, kar povzroča izkoriščanje delavskega razreda.

Weber: tržni položaj in zmožnost monopolizacije tržnaga položaja. (neenakosti: razred, moč, status). Neenakosti so obstajale že pred razredom = sistemi suženjstva, fevdalizem, kaste.

Neenakost je pogost pojem v naši družbi, katero ljudje močno občutimo, pa naj bo diskriminacija glede na spol, raso ali razred. Neenaka razporeditev moči, premoženja, dohodkov in socialnega statusa med posameznikom in skupinami je že normalen in strukturiran vzorec. Skozi socializacijo se človek praktično nauči svojega položaja in ga na koncu tudi sprejme. SOCIALIZACIJA = proces, skozi katerega se učimo razumeti, asimilirati in oblikovati pravila, vrednote in pomene, ki jih družba uporablja vsak dan

Feminizem: soočenje z neenakostjo med spoloma

Pri spolu gre za merjenje moči. Ženske so bile zatirane, znano je prepričanje, da so šibkejše od moških. To prepričanje izhaja iz patriarhalne družbe, kjer so moški skrbeli za družino (finančno), žena je bila gospodinja. Temu so se ženske z feminističnimi revolucijami uprle. Poleg upora proti takšnemu prepričanju, so vodile kampanje proti suženjstvu, kampanje v zvezi z zapori, zahtevale so volilne pravice (suffragette movement), še posebej v ZDA, kjer je to gibanje bilo masivno in pomembno. Zahtevale so uživanje enakih pravic, kot moški, kar zadeva zaposlitve, izobrazbo, ter dostop do svobode v socialnem in javnem življenju.

2 vala feminizma:

- Liberalni feminizem: (add women and stir): enakost dostojanstva, spoštovanje in enake pravice za vse državljanke.
- Radikalni feminizem: glavna ideja je, da imajo ženske nekatere lastnosti, ki jih moški nimajo, kot večja zmožnost vzgoje in močnejša nagnjenja za iskanje harmoničnih zvez.

3 predlogi, ki se pojavijo v poznih 60-ih:

- moške in ženske vloge in značilnosti so naučene v socializaciji
- ženski prispevek družbenemu življenju je manj pomemben od moškega
- odnosi v vseh družbah so se karakterizirali v dolgoročni kulturni sprejemljivosti spolne neenakosti

Societal engendering: ženskost in moškost je naučena s procesom kulturacije in je kulturno ustvarjen prispevek žensk socialnemu življenju je smatran kot manj pomemben kot moški in tako manj zaslužen. Tako nastanejo pogoji za nastanek neenakosti med spoloma. veze v praktično vseh družbah so bile označene kot dolgoročno kulturno sprejetje spolne neenakosti.

Povzročitev ženskosti in moškosti

Včasih so verjeli, da je ta delitev naravna in se je ne da spremeniti. Moški veljajo za tehnične eksperte, mislijo bolj racionalno, medtem, ko imajo ženske dober besedni zaklad in čut odgovornosti,...ta opredelitev pa je vplivala tudi na zaposlovanje. Prav tem lastnostim se je upiral 2. val feminizma: biološke razlike niso genetske, temveč je sociološki spol priučen.

Peterson&Runyan: razlik se naučimo skozi socializacijo, kako biti možati ali ženski

Hierarhija spolov in ženska podrejenost

Večina družb binarno razlikuje spola. Moške lastnosti veljajo za bolj uporabne, tehnične in pomembne, kot ženske. Feministke prav zato poudarjajo hierarhičnost med spoloma. Ženski pripada manj moči v družbi, kar se kaže že v sodelovanju v politiki, doma - kjer je gospodinja (skrbi za otroke) in je odvisna od

dohodkov moža. Vloga žensk je nevidna, medtem ko so bile spregledane njihove spretnosti in družbene aktivnosti

Patriarhalna družba in patriarhalni odnos

Je ženska podrejenost razumljena samo znotraj patriarhata? PATRIARHAT → vključuje oblike pritiska, ki dvignejo moške na položaje moči in avtoritete. Feministični pisatelji pravijo, da je patriarhat tako globoko ukoreninjen, da se pojavi v zgodnjih družbah, fevdalizmu, kapitalizmu, socialističnih družbah. Marksistični feministi pravijo, da je spolna delitev dela funkcionalna in povezana z razvijajočo se razredno strukturo. Drugi so izražali vero in njena pravila delitev.

Maine, Engels, Weber: patriarhat je sistem socialne organizacije, v kateri najstarejši moški v družini uživa večjo moč, medtem, ko so otroci in žena zadolženi za delo v hiši. Za Webra je klasična oblika patriarhata pred nekaj tisočletji, na Srednjem Vzhodu, kjer so bili glavni tisti s pravo krvjo (krvno sorodstvo), starejši.

Kot meni Weber, je patriarhalnost obstajala že pred tisoč leti v srednje vzhodnih državah, kjer so moški odločali o vsem, socialne vezi so bile vzajemne z sorodstvom, življenje je bilo nomadsko (so bili ekonomsko povezani – delijo si posest, eden drugemu so lojalni in odgovorni za vso sorodstvo. Ženske skupaj pazijo otroke in skrbijo za moške, kuhajo, gojijo hrano,...)

V Aziji in na Srednjem Vzhodu so bili bolj razdeljeni v hierarhijo, zaradi kmetijstva. **Boserup:** plužno kmetijstvo je oblikovalo spolno delitev dela. Kontrola moškega nad žensko → v Islamu ženske nosijo (tančico) obleko, ki pokriva celo telo. Ženska je tako izključena iz sveta. **Kandiyoti:** ženske ne bi smele biti pasivne žrtve

BOX 6.1 zadnje feministične debate o patriarhalnih razmerjih

- ✓ **RADIKALNI FEMINISTI:** Patriarhat ima popoln vpliv nad ženskami. **Millet:** patriarhat je ustava, kjer polovica populacije je ženska in jo nadzoruje druga polovica populacije.
- ✓ **KRITIKA RADIKALNEGA FEMINIZMA:** Korenine moške prevlade lažejo o ženski seksualnosti
- ✓ **MARXISTIČNI FEMINISTI:** Primarni vir ženskega pritiska se razlikuje od logike kapitalizma(profit). Kapitalisti hočejo poceniti stroške proizvodnje.
- ✓ **ETNIČNA/RASNA KRITIKA BELIH FEMINISTOV:** Feministi na Jugu pravijo, da so glavne strani ženskega pritiska za njih drugačne od tistih na Severu. Ženske v Zahodnih državah so deležne različnih oblik diskriminacije v bolj varnih družinskih življenjih (otroci, dobro plačan mož) pride do problema.
- ✓ **POST-MODERNI FEMINIZEM:** Ni fiksnih struktur oblike človeškega vedenja. Ženske so dvojno izkoriščane:
 - o tako kot moški, v tem smislu, da morajo delat
 - o tam, kjer moški dominirajo

Od privatne do javne patriarhije

Walby: trdi, da so se zgodile pomembne spremembe iz privatne patriarhije v industrijsko. (pomembne posledice za delo):

- Njihove plače so nižje od moških (čeprav za skoraj enako delo), navadno so zaposlene polovičen delovni čas. Izolirane so tudi v poklicih, kot so zdravstvo, socialno delo in izobraževanje.
- Sicer imajo več možnosti, vendar so še vseeno zadolžene skrbeti za otroke. Vidne so tudi manjše spremembe, kot je npr. večja kontrola nad svojim telesom, lahko se loči od moža, lahko je samohranilka,..ampak s tem tvega, da bo živela v revščini (če ji ne bo pomagala država blaginja).

- Seksualno svobodna, ampak vseeno v nevarnosti, saj je izpostavljena moškemu in javnemu nasilju, lahko postane tudi stigmatizirana (pornografija)
- Novi modeli, stare resnice. (*kako je danes z ločitvami, mediji, atraktivnost = ko se ženska uredi, se spet uredi zaradi moškega in je to spet njegova večja moč...)

Rasa in narodnost

Raso pogosto povezujejo z etnologijo. V tem poglavju gre za diskriminacijo rase – rasizem. Raso opredeljuje izvorom človeka in s tem mislimo tudi njegove značilnosti ter vrednote, ki si jih deli znotraj njegove kulture. Na splošno ima rasa dva pomena, in sicer: za biologe in antropologe je to znanstvena razlika v primerjavi z sociologi, ki raso razumejo kot popularno formo heterofobije (fobija pred drugačnostjo).

Biološki vidiki rase

Kategoriziranje ras se je začelo v 16. stol., kar je postalo pomemben predmet proučevanja biologov in antropologov. Rasa je pojasnjevala določene lastnosti in temperament, strukture pripadnosti in usodo človeških družb. (npr. rasizem in anti-semitizem). Danes ostaja le še peščica tistih, ki proučujejo pod-vrste (človeške), ki jim pripisujejo specifične karakteristike, izločitev od ostalih in izolacijo. Potekale so tudi raziskave o inteligentnosti črne in bele rase. Ugotovili so, da je črna rasa podrejena in manjvredna glede na belo. Tako prepričanje so ljudje vzeli za samoumevno – suženjstvo, ko si ti pridobijo svobodo, predsodki ostanejo. Če je npr. izbruhnila kakšna bolezen, so ga povezali z afriškim prebivalstvom.

APARTHEID → afriška beseda za sistem legalizirane diskriminacije 1948-1994. Določena rasa je opravljala samo določeno nalogo

BOX 6.2. rasa in inteligentnost: poskusi ZDA

IQ testi so se prvič pojavili na Ellis Island (NY), v 1. sv. Vojni so jih dali vojnim rekrutom izobraženim. Najnižje so bili Afričani in Američani iz V in J Evrope. V 1960-ih je Jensen (na Harvardu) rekel, da je 80% sprememb v vrednosti IQ zaradi dednosti in Afričani so imeli prirojene manjvredne sposobnosti.

Murray in Herrnstein: neenakost je v srcu človekovega stanja, razlikuje v naravi stvari. Namesto ras, je njun svet sestavljen iz klanov.

Sociološki vidiki rase

Poznamo belo, rumeno, rdečo, črno raso. Takšna imena so se globoko usedla in imajo v različnih državah zelo različne pomena, npr.: črnici so lahko tudi Indijanci, vse kar ni belo, vključno z azijsko, japonsko in malezijsko, pa označujemo za kitajsko raso. (zanimivo pri tem je, da se prav oni med sabo zelo dobro ločijo). Razumevanje besede »black« je različno na različnih celinah. Rasne spremenljivke so družbeno in politično skonstruirane. **Miles:** zbrisal bi »rase«. Tudi če so rase družbeno skonstruirane, ne pomeni, da so nepomembne. Ljudje razmišljajo v »racial terms« in njihova prepričanja odražajo dejanja. **Rex:** predlaga, da lahko upodobimo »medrasni odnos«. Če je interakcija konfliktna, sovražna in diskriminatorna imamo »medrasni odnos«.

Etničnost

Razlikujemo med raso in etničnostjo. V primeru rase je družbena struktura osnovana glede na fizični izgled, medtem, ko je družbena struktura etničnosti osnovana na manj očitne razlike - kot je npr. kultura, jezik in religija. Ali drugače: Rasa → socialni konstrukt temelji na psihični različnosti in Etničnost → temelji na manj očitnih razlikah, vendar na družbeni stigmi (kultura, religija, jezik). Zdaj je mogoče bolj sprejemljiva raznolikost družbenih identitet. SITUATIONAL IDENTITY → pojavi se kot individualni konstrukt in predstavnik katerekoli družbene identitete

Razred

Razredne razlike so ena od vrst stratifikacije. Mednje spadajo tudi suženjstvo in kastni sistem.

- ✓ *suženjstvo*: je obstajalo v starodavnih družbah, status sužnja pa je bil delati do smrti, npr. pri gradnji piramid, verskih objektov, ... V nekaterih gospodinjskih, so jih obravnavali dokaj "dostojno", medtem, ko so predvsem na plantažah garali, vse do emancipacije (1834 v VB in 1865 v ZDA)
- ✓ *kastni sistem*: temelji na hinduizmu in nauku o reinkarnaciji. Kasta: vase zaprt družbeni razred. Med seboj so kaste strogo ločene, endogamija. Kastni sistem je prisoten še danes. Status je v kastah podedovan, za vsako kasto pa je določen tudi poklic:
 - o Brahmani – duhovniki ali svečeniki
 - o Kšatrije – plemstvo ali vojaki
 - o Vaišije – kmetje, trgovci, obrtniki (najbolj razširjena kasta)
 - o Šudre – služabniki (sem spadajo potomci najzgodnejše indijske civilizacije)

Razred lahko opredelimo v tri skupine:

1. Marksistična in neo-marksistična teorija
 2. Weberjanski pogled
 3. Uporabne definicije razreda
-
1. Marx je razred razdelil na buržuazijo in proletariat (in lumpenproletariat). "Class in itself and class for itself". Razred temelji na odnosih do proizvodjalnih sredstev, distribucije in menjavi. Proletariat je opredelil na tiste, ki nimajo ničesar svojega, zato lahko prodajajo samo svoje delo. Buržuazija ima moč, ker je lastnica proizvodjalnih sredstev.Njegovo teorijo so močno kritizirali, saj se je vse bolj razvijal nov tip razreda- belih ovratnikov, tistih, ki so se samozaposlovali,... DELOVNA MOČ/SILA= zmogljivost delati določen čas za določeno plačo in stopnjo znanja in sposobnosti; Proletariat nima ničesar drugega kot svojo delovno silo za prodajat
 2. Weber misli, da je Marxov pogled na stratifikacijo ozek (samo okoli ekonomskih faktorjev). Weber razvije 3 vidike na stratifikacijo:
 - ✓ Razred (ekonomske dobrine, položaj na trgu)
 - ✓ Statusna skupina (ugled)
 - ✓ politična moč (veže se na politično moč)
 3. Uporabne definicije razreda: najpreprostejši uporabni modeli razreda temeljijo na poklicni stratifikaciji

Spol, rasa, razred – interakcije

Trije problemi interakcionističnega modela:

- katera os je dominantna varira od časa do časa
- ne moremo dajati poudarek samo eni osi, ampak moramo pretehtati različne forme družbene diferenciacije ali skozi teorijo ali pa skozi statistične podatke
- veliko dejavnikov lahko vpliva na enkrat, celo tako pogosto, da jih težko ločimo (nor.:revna, črna, ženska...)

7. Trans-nacionalne korporacije: njihova ekonomska in družbena vloga

TNC so signal stabilnosti, saj prodirajo le v stabilne države, jim s tem omogočijo še večjo stabilnost, medtem, ko nestabilne in revne ignorirajo. TNC delujejo v treh kontekstih – ko delujejo same, ko delujejo v kombinaciji z močnimi narodi in ko delujejo v kontekstu novo industrializiranih držav.

Pozitivne posledice so, da zagotavlja potrošnikom dobrine, sposobnosti in nove tehnologije, da države in korporacije združeno delujejo v razvijanju raziskav in tako omogočijo nižje davke, zagotavljajo delo, višji standard zdravja in varnosti.

Negativne posledice pa so, da delujejo anonimno in brez odgovornosti, zmanjšujejo državno suverenost in, da imajo elite preveč moči in kontrole nad drugimi.

Največje svetovne transnacionalne korporacije so ZDA, Japonska in Kitajska.

Dicken: Pomembna je tudi moč ekonomije, ki vpliva na globalno ekonomijo, politiko in družbo. Tu se pojavlja ključno vprašanje, ali TNC vpliva na sistem nacionalne države, družbeno vlogo. TNC izvaja moč brez odgovornosti, zato morajo biti delavci v podjetju zaščiteni zaradi neodgovornosti in neodzivnosti na probleme, ki se pojavljajo. Večina svetovnega ekonomskega sistema je podvržen TNC, katere odločajo, kje so primerne lokacije za odpiranje trga.

LASTNOSTI TNC'S

- operirajo z več, kot eno, ponavadi z več državami (so decentralizirane). Glavni vzrok za decentralizacijo je protekcija novih trgov in prepreka konkurentom, da bi zasedli mesta.
- TNC simbolizirajo demonstracijo svobode, četudi je ta svoboda včasih individualna, potrošništvo vodi in je včasih destruktivno s strani priložnosti drugih ljudi

Definicije

Dicken:

- Kontrola ekonomskih aktivnosti v dveh ali več državah
- Maksimizacija primerjalnih prednosti med državami, profit, plačan odnos, dobri tržni pogoji, politični in fiskalni režim
- Geografska fleksibilnost, izmenjava dobrin in operiranje med različnimi lokacijami
- Dobro delovati finančno, dobro povezovati njene dele
- Imeti signifikanten ekonomski in socialni efekt na globalni ravni

TNC- GLOBALNI AGENTI

TNC, NCS IN ŽENSKA DELOVNA SILA

Vsaki državi je interesu obdržati TNC na svojem ozemlju, saj te zagotavljajo boljši standard in veliko število delovnih mest. Da se TNC ne bi selile v cenejše države, jih zadržijo z ugodnostmi, kot so prost o carinjenje, tax free, poceni delavna sila, ...

Velika večina te delavske sile je žensk, saj imajo spretnosti za npr. sestavljanje mikro čipov, itd..

8. Nepravičen razvoj: žrtve

Globalizacija ima različen vpliv na razne regije v svetu, katere pa najbolj prizadene neenak razvoj, saj so zaradi tega določene socialne skupine močno prikrajšane. V tem poglavju avtor razloži, kako je prišlo do pojava neenakomernega razvoja ter katere socialne skupine so bile zaradi tega najbolj prizadete. Revščina

pogosto tudi zaznamuje ljudi in le tem pripiše določene karakteristike (lenoba, biološka podrejenost), za katere revni pogosto obtožujejo tudi sami sebe. Najprej sta predstavljeni dve teoriji, ki vsaka na svoj način razlagata vzroke neenakomernega razvoja.

Teorije neenakomernega/neenakega razvoja

1. Teorija svetovnega sistema = World system theory

Predstavnik: Wallerstein, ki trdi, da je bil kapitalizem tisti, ki je na novo postavil svetovni red s tem, ko ne upošteva meja nacionalnih držav in mu je edini cilj zgolj zaslužek. Ta teorija razdeli države na tri tipe (prisposoba z obroči): ene pripadajo dominantni sredini (*dominant core* – sem spadajo države, ki so najbolj razvite – Velika Britanija, Nemčija, ZDA...), sledijo države, ki so nekoliko manj razvite (*semi-periphery* - bivša Sovjetska Zveza, Jugoslavija...), na zunanjem obroču pa so odvisne, periferne države (*dependant periphery* - države Afrike...). Premikanje iz enega obroča v drugega je seveda zelo oteženo, ni pa seveda nemogoče, kar prikazuje primer Japonske. Vendar pa so ti premiki precej problematični, kajti ko imajo močnejše države v rokah šibkejše, jih z lahkoto nadzirajo. Seveda je ta teorija bila deležna tudi mnogih kritik, Wallersteinu so očitali predvsem ne-zainteresiranost za politične dimenzije problema.

Kapitalizem je integriral svetovno ekonomijo z logiko profita in trga. Glede na nekatere znake je izključil in izpostavil revne ljudi. Njegov rezultat je posledica pogoste delitve dela zasnovane z dvema procesoma:

- progresivno hotenje vse večjega števila držav v svetovni trg (tako kupci kot tudi ponudniki)
- tendenca kapitala da bi maksimiral kakršnokoli ekonomsko prednost.

Kritika Wallersteinove teorije po Bergsenu:

- Pomanjkanje interesa za politične dimenzije, moči in privilegijev
- Vloga politične moči je bistvena za razvoj in nastanek kapitalizma

Prednosti te teorije:

- Svet obravnava v celoti in zgodovinsko gledano
- Razlaga razvoj od proto-globalizacije do globalizacije
- Razlaga, da so neenakosti v osrčju svetovnega sistema
- Razlaga, da je možen vzpon v hierarhiji

2. Nova mednarodna delitev dela - The new international division of labour

Nemški raziskovalci občutijo nezadostnost svetovno sistemske teorije, na to pa odgovorijo s novo mednarodno delitvijo dela. Reagirajo na hitro industrializacijo vzhodne Azije v okviru de-industrializacije prejšnjih industrijskih središč zahoda. Oni opozarjajo na dejstvo, da s tem ko TNC-ji prenašajo svojo proizvodnjo v razvijajoče se države z nizko plačano delovno silo, tem državam pravzaprav ne prinašajo nič dobrega. Ta teorija deli proizvodnjo na različne sposobnosti in naloge, ki so razširjene po regijah in državah. Od 1970ih pa do danes kmetijske države, posebej v Pacifiški regiji, postala hitro vpisana v novo delitev dela kot ključ proizvodnje ki so bile odrinjene od starih industrijskih območij.. Ta izvoz kapitala prav nasprotno pomeni še oslabitev domačega gospodarstva, saj ljudje zgubljajo svojo zaposlitev. Tako kot edini zmagovalci ostanejo transnacionalne organizacije. Privrženci te ideje so govorili o premiku proizvodnje v cenejše okolje, cenejša delovna sila, vendar jim ni uspelo izboljšati življenjskih standardov in razvoj. Kritika te teorije je, da podcenjuje kapaciteto nekaterih držav v razvoju, ki uporabljajo politično moč z namenom, da ustvarijo pogoje za uspešno tranzicijo (do vsaj semi-periferne statusa v svetovnih merilih)

Globalizacija in revščina

Čeprav obe zgornji teoriji veliko pripomoreta k razumevanju družbene neenakosti, nekateri avtorji trdijo, da je globalizacija tista, ki povzroča svetovno revščino. S procesom globalizacije se v veliki meri poglobi

fenomen marginalnosti – revščina, nezaposlenost, socialna izključenost, izolacija, nasilje... Revščino se seveda lahko različno razume v različnih kontekstih. Sociologi zato razlikujejo med absolutno (nimaš osnovnih dobrin) ter relativno (primerjava standarda oz. načina življenja med bogatimi in revnimi) revščino. Avtor še opozarja, da je bila včasih revščina rezervirana za t.i. tretji svet, danes pa se že sli na države drugega sveta. Karakteristike revščine so: pomanjkanje dohodka, podhranjenost, lakota, bolezni, slaba izobrazba, večja smrtnost, brezdomstvo, nevarna okolica, diskriminacija... V času Hladne vojne je bila revščina asociirana z t.i. 3.svetom, čeprav so se karakteristike revščine v veliki meri pojavljale tudi v t.i. 2.svetu. 1 bilijon ljudi živi v degradirani revščini. Večina so to ženske, starejši, invalidi, črnci.

Štiri družbene skupine, ki so najbolj depriviligirane

1. Delavci v de-industrializiranih državah

Približno 8 milijonov relativno visoko plačanih proizvodnih del, ki predstavljajo odločilno pridobljeno moč je izgubilo. V Evropi je bilo teh izgub več (VB, Belgija). Podjetja so se preselila na drugo lokacijo. Upad mestnih proizvodenj je vodila psihološke in sociološke učinke brezposelnosti. De-industrializacija v določenih regijah je povezana z nastankom nove industrije. Ekonomska globalizacija je odgovorna za določene procese kot so, družbeni premik, večja ekonomska nevarnost, razdrobljenost družb in delovne sile. Globalizacija je bila samo en faktor, ki je bil vključen v dolge procese ekonomskih sprememb. Do sredine 80ih je več kot 2/3 zaposlenih v proizvodnji odšlo in se zaposlilo v storitvenih dejavnostih. Fleksibilna specializacija je sprožila proces, v katerem so majhna podjetja ukinjala pogodbeno zaposlitev in so se pojavile fleksibilne oblike dela. Njihov problem je enostavno ta, da zaradi selitve proizvodnje iz matičnih držav v države z nižjo plačano delovno silo, za njih pomeni izgubo delovnega mesta in s tem izgubo dohodka. Seveda se to lahko dogaja tudi znotraj lastne države (v ZDA t.i »sunbelt«)

2. Kmetje in delavci brez zemlje

Kapitalistični odnosi se neenakomerno širijo po svetu, je največji poraženec kmet. Z modernizacijo ter industrializacijo kmetje izgubljajo na moči. Kljub temu, da se število prebivalstva, ki živi v ruralnem svet po eni strani manjša (največ urbanega prebivalstva: ZDA 76%, Rusija 75%,...), je še vedno veliko živi od kmetijstva. A le majhno število teh proizvaja zgolj za lasten obstoj, večina je vključena v globalno trgovino. Prav tako kot v urbanem okolju, je tudi struktura ruralnega zelo razvejana. Tako poznamo bogate kmete, ki živijo na račun drugih, ter na drugi strani zapet tiste, ki so brez zemlje in zgolj prodajajo svojo delovno silo. **Marx**: govori o upadanju in izginjanju kmetijstva (kmetov). Širiti se je začela urbanizacija Preprosta podeželska razredna struktura:

- Posestnik → živi od posojanja svoje zemlje
- bogati kmetje → živi od samo-proizvodnje in njenega presežka; najeti delavci
- srednji kmetje → živi od velike proizvodnje, družinsko delo
- revni kmetje → ima ali si sposodi zemljo, dela še za druge za svoje preživetje
- delavci brez zemlje → nimajo zemlje, morajo prodajati svoje delo

Razkroj ruralnega sveta

Kmetijstvo morajo razumeti ne kot nespremenljivo tradicionalno kategorijo, ampak kot drugačno skupino vpletenih? in razviti novo delitev dela. Malo kmetov dela samo za svoje preživetje, veliko jih je vključenih v globalni trg. ZELENA REVOLUCIJA → širjenje veliko različnih semen (pšenica, koruza, riž). Z revolucijo je bil ruralni svet vključen v svetovni trg. Samo bogati kmetje so si lahko privoščili pesticide, vodo... Kritika: Le bogati kmeti si lahko privoščijo velike površine ozemlja, pesticide in gnojila, da je zadeva produktivna.

3. Begunci ter razseljeni ljudje

Grki so rekli, da ni večje žalosti kot izguba zemlje, kjer si se rodil. Begunec je tisti, ki je prisiljen zapustiti svoj dom zaradi naravnih katastrof, vojne, etničnega ali verskega preganjanja. Pomembno je razlikovati pojem begunca ter notranje razseljenih. Le-ti so namreč še vedno v svoji lastni državi (ne prestopijo meja), a na drugem mestu. To se največkrat zgodi zaradi rasnih ter verskih konfliktov.

Begunci med leti 1914-1989

- 9,5 milijonov beguncev kot rezultat neurejenih razmer iz 1. svetovne vojne
- nacisti grozijo Židom in Romom z genocidom
- Na koncu 2. sv. vojne 11 milijonov zunaj svoje države in potrebujejo pomoč
- Državna ureditev povzroči pojav beguncev (Indija, Izrael)
- Begunci iz komunističnih režimov med hladno vojno so bili dobrodošli na Zahodu

Begunci po hladni vojni

Med leti 1970 in 1980 je število beguncev naraslo iz 10 milijonov na 17 milijonov leta 1991 oz 27 milijonov leta 1995.

Z padcem Berlinskega zidu se pojavi nov val beguncev.

Veliko število beguncev je bilo v Afriki in Aziji, predvsem revnejši predeli so bili temu bolj izpostavljeni. Padec Sovjetske Zveze je povzročil pojav balkanizacije preko celotnega bivšega vzhodnega bloka, še posebno v bivši Jugoslaviji. Državlјanska vojna (Kosovo, Bosna, Hrvaška) – ½ milijona beguncev imigrira v Makedonijo in Albanijo.

Notranje razseljeni ljudje

Fenomen notranje razseljenih ljudi (internally displaced peoples) je bil kategoriziran s strani UNHCR-ja. Nek vir trdi da je bilo sredi 90ih let 20-22 milijonov IDP-jev. Večina jih to postane zaradi etničnih konfliktov ali državljanskih vojn. Število IDP-jev narašča tudi ob okoljskih spremembah, naravnih katastrofah, in razvojnih projektih.

4. Revni v mestih

Registrirana revščina: 1940 – 185 milijonov; 1975 – 770 milijonov. To skupino navadno predstavljajo tisti, ki so prišli iz podeželja misleč, da bodo v mestu našli zaposlitev, in tako lažje živeli. A zaradi vsesplošnega pomanjkanja delovnih mest in posledične nezaposlenosti, se jih veliko zateka h kriminalnim dejanjem. Živijo v slumih, imenovanih tudi favele ali barriosi. To skupina je po drugi strani zaradi njihove volilne pravice izredno zanimiva za politike, saj si oni lahko že z majhnim vložkom zagotovijo njihov glas. Ruralna območja v revnih državah niso zmožna vzdrževati samozadostnega življenja. Oblikovanje skupnosti, večinoma revne. Krožna migracija oz. dvojni sistem (**Gugler**): Mnogi migranti po novem prihajajo v mestne predele, vendar se tam še vedno čutijo močno povezane s podeželjem, bodisi iz emocionalnih ali praktičnih razlogov. Vendar pa so njihove vezi s podeželjem prekinjene, saj se znajdejo sami v tujem mestu. Večina jih pristane v revnejših predelih mesta - slumih, katerih značilnosti so

neprimerna prebivališča, slabe ceste, ni pitne vode, elektrike,... LUMPENPROLETARIAT → skupina, ki ni mogla držati skupaj, ker je bila sestavljena iz preveč različnih elementov.

Pojavile so se 4 oblike družbenih procesov v slumih:

- Konzervativna zvestoba podeželskim vrednotam
- Politično poenotenje s člani ljudske stranke
- Padec v kriminalna dejanja kot način življenja
- Vneti reformerji, ki se bojujejo za samo-napredek in želijo izboljšati življenje v slumih

Njihov položaj lahko napreduje v močnih državljskih družbah, ki imajo razvito razumno stopnjo politične demokracije. V šibkejših družbah pa so reveži zelo ranljivi (Kitajska).

9. Neuspeh globalne kontrole

Sistem nacionalne države se je soočil s problemom zagotavljanja ustreznih odgovorov na socialne, ekonomske, politične in varnostne probleme, ki izražajo sebe na globalni ravni. Razvoj regionalnih blokov, vojaških zavezništov (NATO) in sistem ZN ni vedno učinkovito delovalo na globalni ravni. Medtem ko so ti problemi najbolj zaskrbljujoči, so verjetno največje napake globalnega nadzora tiste, ki pridejo znotraj družbe: kriminal, droge in nezmožnost aretirati ekstremne primere socialne deprivacije (lakota). Kot globalizacija in deregulacija ekonomije vodi k večjim možnostim za individualne investitorje, turiste, banke, TNC, da obogatijo z relativno odprtimi mejami (tako je zacvetel posel za kriminal na meji). Turizem je največji legalni sektor globalne ekonomije. Mednarodna kriminalna aktivnost vključuje vse od tihotapljenja imigrantov, preprodaje prepovedanih dobrin, računalniške prevare, kršenja avtorskih pravic... Preprodaja drog naj bi bil glavni vir dobička v mednarodnem kriminalu.

KRIMINAL

Pregled kriminala

Statistično težko zajamemo pregled kriminala, kajti:

- so razlike med dejanskim in zabeleženim kriminalom
- raziskave žrtev kažejo večjo pogostost pojava kriminalnih dejanj kot policijske raziskave
- težko je definirati, kaj kriminal dejansko je (razlike med državami)

Prestopek glede lastnine in nasilje

VZROK: Širjenje neenakosti, porast porabniške kulture in pomanjkanje moralnih vrednot so vzroki za višjo stopnjo kriminala. Predvsem v visoko razvitih državah je kriminala petkrat več kot v državah v razvoju. Različne definicije pojasnjujejo razlike v zabeleženem kriminalu. Mediji naredijo ljudi vedno bolj cinične, ko bogati vzamejo kar želijo. Globalizacija naj bi bila kultura nasilja Lastniški kriminal je 4x večji v razvitih kot v razvijajočih državah.

Mestne more in rasna delitev

Nasilni kriminal vključuje revne napadalce in revne žrtve. Množična delitev rezultatov urbanih družbenih neenakosti ustvari smrtonosni koktejl strahu med tistimi, ki imajo denar, lastnino in zaposlitev, združene s tistimi, ki nimajo takšnih dobrin. Družbene razlike so pogosto rasno pogojene. V Kaliforniji je izdatek za zapore večji od proračuna za izobraževanje, v LA je 35 kriminalnih dejanj za vsako uro, od teh jih 10 štejejo med nasilni kriminal(umor, posilstvo). Državljeni ZDA porabijo 2x več denarja za varnostnike kot vlada vloži v policijo. → dovolj veliki razlogi, da rečemo, da nacionalne države izgubljajo bitko z globalnim kapitalom. Če tu primešamo še raso, postane koktejl še bolj eksploziven. V J Afriki: ruralno-urbani migranti, ki so bili prej izključeni so se pridružili imigrantom iz revnih držav. SOCIALNA KONTROLA: se nanaša na proces, v katerem bogati in močni akterji ovirajo, usmerjajo in upravljajo z vedenjem večinske populacije. Socialna kontrola v današnji družbi je nujno potrebna, saj je zaradi industrializacije in urbanizacije prišlo do zloma avtoritete.

BOX 9.1 Socialna kontrola in sociološka teorija

Družbena kontrola je nujna v modernih družbah. Če ne bi bilo kazni za določena dejanja, potem bi vsak delal vse. Z zapori, azili, socialno pomočjo, masovnim študijem imajo bogati in vplivni nadzor nad potencialnimi uporniki. Leta 1970 so povezali koncept družbene kontrole s študijo o deviantnem vedenju. Družbena kontrola se uporablja kot splošni pritisk za izvajanje prilagajanja. **Cohen:** moralna panika... **Foucault:** posnema marxiste v pogledu na zapiranje v »ječo«(tatovi v zapor, delavci v tovarne, norce v azil, rekrute v barake, otroke v šolo...). Ozko osredotočena TV, kjer zbirajo podatke o gibanju ljudi.

Kriminal belih ovratnikov

Je kriminal, ki ga zagrešijo najbolj spoštovani člani družbe. Najpogosteje gre za goljufijo. Kot primer lahko navedemo EU, kjer ni splošne avtoritete, meje pa so odprte med številnimi državami. Globalizacija samo pripomore k razvoju kriminala te vrste, ker so odprte meje, boljše računalniške povezave, večjih možnosti transporta. Primer: Tihotapljenje cigaret – Nemčija (Iz ZDA tihotapijo v Rotterdam, Hamburg, Švico). Te nato kupujejo ilegalna in legalna podjetja iz Evrope.

BOX 9.2. The Nigerian 'advance fee' scam

Centralna banka Nigerije leta 1997 objavi v javnosti obvestilo o prevari, vendar je ljudje ne upoštevajo. Tudi odkrit kriminal je bil prisoten na Wall Streetu in Londonu. JUNK BONDS = nepomembne obveznosti (visoki donosi, še več napak) INSIDER TRADING = osebe, ki delajo na borzi, protizakonito kupujejo in prodajajo delnice

Organiziran kriminal

Težko se je odločiti, kaj je zločin. Spuščanje smrtonosnih plinov (Union Carbide-1984) v tovarni v Indiji, več kot 200000 lokalnih prebivalcev je bilo izpostavljenih tem plinom, posledice strašne. Matično podjetje v ZDA zavrnilo krivdo in jo naprtilo indijski podružnici. **Pearcwe, Tombs:** opišeta posledice. Dejanje je bilo kriminalno in ne neodgovornost družbenih korporacij; pranje denarja – prizadevajo si za izničenje dobička pri preprodaji drog.

DROGE

Povpraševanje in ponudba

Baroni drog, tihotapci in dilerji prejmejo dobiček od drog. Proizvodnja drog v revnejših državah je pogojena s povpraševanjem v bogatejših državah v ZDA, Evropi. Bolivija je bila ena najmočnejših pridelovalcev surove koke, ki jo je med leto 1989-91 še potrojila. V Rusiji, Somaliji, Jamajki, Afganistanu, Kolumbiji in Indoneziji ni razlik med legalnim in ilegalnim, saj so kriminal, politika in posli močno prepleteni. Države kot so Bolivija in Kolumbija so ekonomsko odvisne od povpraševanja po narkotikih (Nepal, Afganistan, Jamajka). **Hargreaves:** Američani uživajo več kokaina kot katerakoli druga industrializirana država. Paredes je bil kmet v Boliviji. Ko je bila suša je pustil zemljo in šel delat h kmetu

v zameno za semena. Kmet mu jih ni dal, zato jih je ukradel. Začel je gojiti koko. Če je povpraševanje nenasitno kaj se zgodi z izvajanjem ponudbe? V Boliviji proizvedejo največ koke na svetu, med 1989 in 1991 pa se potroji. 2 primera:

- 1980 Busheva administracija pomaga Kolumbiji s finančno pomočjo in vojaškim osebjem, da so uničili znan drogeraški kartel, ki je uspešno igral državo znotraj države. Po enem letu so ujeli svetovnega kokainskega šefa Pabla Escobar. Posle je vodil tudi iz zapora, kjer ga je varovalo veliko varnostnikov. Medtem je kartel širil svoj posel v Latinsko Ameriko.
- Italijanska vlada se je odločila uničiti Mafijo. Veliko sodnikov je bilo usmrčenih, ker so obtoževali mafijske šefe. Državna zaplemba premoženja Mafije je bil samo 1% ocenjenega bogastva. Prodrla je v srce političnega razreda v Vatikan.

LAKOTA

V Afriki, z izjemo J Afrike, predvsem na območjih južno od Sahare je problem lakote precej zaskrbljujoč. Žrtve so v glavnem revni, ostareli in ženske. 35000 smrti na dan zaradi podhranjenosti

Negotovost hrane

V globalnih merilih obstaja presežek hrane (prisposodbe; potoki vina, gore masla). Vendar ne moremo pošiljati pomoči prikrajšanim državam kar tako, saj bi tako poškodovali avtonomno ekonomijo (Primer-izvoz žita v Nigerijo). Mnogo je kmetov, ki se borijo za obstanek, saj ne morejo proizvajati pridelkov po globalnih konkurenčnih merilih ter ohranjati družino pri življenju. Rešitev za ta problem bi lahko bile Samozadostne družbe, odrezane od preostanka sveta. Primera:

- Predsednik Tanzanije je naredil velik korak k osvoboditvi svoje države od odvisnosti s poudarjanjem skromnosti, navsezadnje je Tanzanija še vedno ena revnejših držav z marginalno vlogo v globalnem pomenu.
- Kambodža - poskus ustanovitve samozadostnosti glede hrane, nasprotnike te ideje so pobivali, rezultat- lakota in bolezni.

Osnovni vzroki za lakoto

- Naravne katastrofe – nevihte, orkani, vročina,...
- Pomanjkanje dostopnosti do hrane (teorija naslavljanja – Sen, Drere) – Tisto kar lahko jemo je odvisno od pridelovanja, ki pogojuje ponudbo in povpraševanje, v nadaljnje pa je poraba odvisna od zaslužka.
- Politični spodrsjlaji

Naravne katastrofe

Pomanjkanje ponudbe kot dejanje Boga...

Teorija naslavljanja

Commodity bundles → blagovni zavitek. Če imaš 'veliko' denarja ne gledaš kaj boš kupil, ampak samo nalagaš v voziček, tisti ki pa nimajo take sreče pozorno primerjajo cene in kupijo tisto, kar potrebujejo. Dept peonage → obveznost kaznenca; sistem s čimer posojila dajejo bogati kmetje, odplačajo pa jih s pridelki ali združeni dohodki več dolžnikov; posebna oblika kmečkega proletariata. Nenadoma pravičnost ni tako očitna in dileme revnih postanejo ostre. Je boljše stradati in prepustiti prednost vsaj enemu otroku da preživi? Odvisnost kmeta od gospodarja: zemljo obdelujejo in si sredstva posojajo od gospodarjev in so tako osebno odvisni.

Politični spodrsjlaji

Lakota naj bi bila v interesu nekaterih strank, prednosti pa so:

- trgovci na veliko kupujejo živino, da zbijajo cene
- zaloge žita od drugih virov
- politikom, ki jim je do moči, teritorija jim ni mar za lakoto
- lokalna elita plete mreže v svoj prid in ne zato, da bi pomagali

10. Asia Pacific: od čudeža do privida

Hitre ekonomske spremembe je doseglo nekaj vzhodnih Azijskih držav po letu 1945. Njihov uspeh je v »čudežni ekonomiji«, azijskih zmajih in tigrih.

3 razlike med vzhodnimi Azijskimi državami:

- Japonska, J Koreja, Tajvan, Hong Kong, Singapur, industrializacija po letu 1950 → TIGRI
- JV države, Malezija, Tajska, Indonezija, Filipini, Burneji, Singapur, industrializacija po letu 1970 → ZMAJI;
- države, ki se vzpenjajo - Kitajska, Vietnam, Kambodža, industrializacija ob koncu 1970ih

S pojmom Južna Azija je tu mišljeno Indijo in Pakistan. Leta 1994 je bilo 914 milijonov ljudi v Indiji, 126 v Pakistanu in 118 v Bangladešu. Ekonomijo so stabilizirali z velikim delom industrijskih sektorjev. Ekonomska rast se je začela po 1991. Izstopala je po svoji demokratičnosti. Kmalu bo lahko imela velik vpliv na svetovno gospodarstvo

Ekonomski dosežki Vhodne Azije

Ta regija je znana po hitri industrializaciji. Nekateri pravijo, da bo 21. stoletje pacifiško stoletje, saj bodo države te regije prevladale v globalni tehnologiji in svetovnih trgih. Njihove kulture in politične ideje bodo oblikovale našo prihodnost. Pred 1750 je $\frac{3}{4}$ svetovnega proizvoda prihajalo iz ne-zahodnih držav (Kitajska, Indija). Do 1914 je že vse delovalo strojno; vendar vseeno ni bilo večjih »propadov« ročne izdelave.

Japonska in tigri

Med leti 1946 in 1976 se je Japonska ekonomija zvišala za 55%. Sredi 1970 je bilo tam 10% celotne svetovne ekonomije. Po vojni so si opomogli z lahko delovno-intenzivno industrijo. Do 1960 je že napredovala v težko industrijo (ladjedelstvo, jeklo, kemikalije,...), ter masovno proizvodnjo elektronike in avtomobilov. Leta 1980 so prisotne tehnološke izboljšave: računalniki, umsko-intenzivne panoge. Med leti 1965 in 1990 se je izvoz ročnih del povečal za 4%. Leta 1962 sta bila Sudan in Zair eni najrevnejših držav, 1990 sta bili rangirani pred Južno Korejo in Tajvanom. Zvišali so se indikatorji blaginje. Med 1963 in sredino 1980 sta Južna Koreja in Tajvan povečali proizvodnjo težke industrije-kemija in plastike. Do 1990 je bil Samsung v Južni Koreji 3. največji proizvajalec.

Kitajska in zmaji

Od leta 1970 so se zmaji industrializirali. Povprečna rast BDP je bila 7-9%. Delež delavcev je naraščal. Za razliko od tigrov so Malezija, Tajska in Indonezija bogate, saj imajo različne minerale in kmetijske vire. Delež prebivalcev, ki živijo v revščini, je padel: v Indoneziji med 1972 in 1982 iz 50% na 17%, v Maleziji med leti 1973 in 1987 iz 37% na 14% in na Tajskem med leti 1962 in 1986 iz 59% na 26%. Leta 1949 po revoluciji z Mao Zedongom na čeli je prišel na oblast socializem z njim pa centralno planirani, kolektivizem, zaprta ekonomija. Leta 1976 (smrt Mao Zedunga): reforme, ki so spodbujale rast tako, da dovoljuje tržne sile, konkurenco in privatna podjetja, da uspejo v določenih ekonomskih sektorjih in regijah. Vlada je ustanovila tri specialne ekonomske cone: Južna Kitajska, Fujian in Hainan. Nekateri

opazovalci pravijo, da bo Kitajska čez 15-20 let prehitela ZDA. RAZLAGALNI RAZVOJ → spodbuja, kjer je rast v populaciji, prihrankih ali bogastvu.

Razlogi za vzhodno Azijski ekonomski uspeh

Več faktorjev za ekonomski uspeh V Azije:

- zgradba azijskega kapitalizma
- politični razlogi za nujni ekonomski razvoj
- zmožnost oblikovanja tržnih sil in uporaba uvožene tehnologije
- japonsko tehnološko vodstvo
- prijazno mednarodno okolje
- družbeni in kulturni faktorji
- naravni viri v 'zmajih'
- ekonomska vloga Kitajske diaspore

Karakteristike držav v razvoju

Jonson opisuje začetke vladnega sistema na Japonskem do sredine 20-ih let, kasneje je tekmovala z ekonomijo drugih Vzhodnih držav kot država v razvoju. RAZVIJAJOČA DRŽAVA = azijska oblika kapitalizma, ki združuje finančni sektor, javno politiko in velika podjetja v podobnem boju. V ospredju so bili dolgoročni dosežki nacionalne varnosti. Nagla industrializacija je bila edina možna rešitev za zagotovo nacionalno varnost. Birokracija je bila ločena od demokracije in drugih političnih interesov. BIROKRACIJA → razumevanje delovanja modernih birokracij dolgujemo Webbru, ki je prvi izrazil smeri, v katerih formalne organizacije delujejo, naj bi delale. Vsebuje položaje, vsak pa ima jasno definirane svoje odgovornosti. Položaji so hierarhično urejeni. Birokrati sledijo zakonom, pravilom. Sodelovanje in soglasja so bila vzpodbuda privatnega sektorja, javnega sektorja in drugih interesov. Glavni cilj je bil zgraditi tehnično učinkovito, ekonomija, ki se bo širila

Začetki držav v razvoju

Za Japonsko in tigre je bila nagla industrializacija pod državno taktirko nacionalni odziv za povojni svet. Ključni trenutki v regiji so bili:

- Japonsko je leta 1945 okupirala Velika Britanija. Poleg kriz, ki so jo oblegale sredi 50ih let, se je Japonska borila z masovnimi delavskimi nemiri,
- Komunistična invazija Južne Koreje 1950, čemur so sledila leta vojaškega vmešavanja v državne zadeve,
- Komunisti so leta 1949 zmagali na Kitajskem,
- Hong Kong je izgubil vlogo prevajalca za zahodne posle s Kitajsko in se moral preusmeriti v izvoz,
- Razredni in ideološki nemiri med močnimi komunisti in zvezami in interesi kapitalistov v Singapurju med leti 1959 in 1965.
- Prisotnost ZDA in strah pred komunisti so izključili kakšno možnost za socialistične korenine v industrializaciji. Okoliščine nacionalnih sil, poudarek na domoljubju in začasno oslABLJENA narava civilne družbe, vključno delavskih gibanj je tlakovala pot za avtoritarno vlado.

Nacionalna politika za pospeševanje rasti

Po **Wadeu** in **Amsdenu** so vzhodne Azijske razvijajoče se države prioritizirale naslednje ekonomske strategije:

Izkoriščanje njihovega najbogatejšega vira-poceni delovna sila

Poudarek na izvoz

Visoke investicije so bile spodbujane z domači prihranki in tujimi posojili

Pridobitev tehnoloških kapacitet - poskusi dvigniti izobraževalne, znanstvene in infrastrukturne standarde; omogočanje domačim firmam, da se prilagodijo tujim tehnologijam...

Velike različne firme so dobile levji delež naravnih virov

Viri kot kapital, tuja izmenjava in vladne izmenjave so bile razpoložljive napredni tehnologiji, vodilnim podjetjem in izvoznikom

Strategija »govern the market« → namerno neupoštevanje tržnih signalov in napačne cene

- Prednost, ki so dajali tržnim silam in poteze proti liberalizaciji, je bila narejena od tigrov v 60-ih letih, razlaga uspeh Vzhodne Azije
- Brez pomembnih birokratskih sposobnosti in discipline, visoka stopnja vmešavanja v tržne signale in bližnje kontrole nad posli je lahko katastrofalna
- Upravljanje trga je lahko uspešna strategija samo nekaj časa

Leteče gosi in tandem razvoja v regiji

Tandem razvoja → 1950 je onemogočila Japonce, tigre in zmaje, da bi se razvila in industrializacija istočasno. Od 1950 je bila Japonska pripravljena razširiti investicije in tehnologijo na ekonomijo tigrov z investiranjem v druge stroke. Sredi 70-ih so tigri začeli ponavljati enak proces premikati nekatere delovno-intenzivne industrije. Japonska in nato tigri so prepustili višje aktivnosti in nazadujočo ekonomijo zmajev in prilagodili njihovo industrijo. Uspeh tandem-razvoja je zahtevala obvezo, da države, ki sledijo, da delujejo na zunanjo izvozno strategijo. Čeprav so zalagali s poceni delovno silo, so države, ki so sledile, so imele dostop do kapitala, tehnologijo, trga in priložnosti.

Snežni fenomen → novi trgi so bili ustvarjeni, ko je vsaka država, ki so sledile, postala vir svetovnega povpraševanja.

Internacionalne okoliščine

Povojna obdobja so ponudila ugodno klimo za rast:

Svetovni trg, ki se je širil, je poskrbel za dolg boom sredi 70ih let in naraščajoča svetovna izmenjava

Doba pojemajočega uvoznega protekcionizma

Ustrežljivost ZDA, da je spodbujala prenos tehnologije z licenco Japonske in tigrov

Nizka cena goriva do 1974

Razširitev hladne vojne na Pacifik je prinesla prednosti za Japonsko, Južno Korejo in Tajvan. ZDA je prevzela velik del bremena. Britanija je naredila enako za Hong Kong. V 50ih letih 5/6 izvoza Južne Korejke je bila pomoč Velike Britanije. Med 52-im in 53-im letom je Velika Britanija poslala vojsko na Japonsko, poskrbela je za 37% Japonskega tujega zaslužka. Vojska VB je med vojno v Vietnamu poskrbela za veliko povpraševanje po industrijskem izvozu iz Tajvana in Južne Koreje. OVIRA TRGA BREZ CEN → zavaruje domačo industrijo z birokracijo s kvaliteto standardi.

Religija, družba in kulturna tradicija

Japonska in tigri so izhajali iz pomembnih prednosti v zgodovini in kulturni tradiciji. Prebivalci Japonske, Južne Koreje, Tajvana in Hong Konga večinoma pripadajo eni etnični skupini in povezujejo eno ali dve religiji. Kolonializem je poglobil njihov etničen in religiozen pluralizem.

Obdaritve z viri

Požari v Indoneziji konec 97, so uničili gozdove. Tajsko kljub naraščajoči industriji polovico kmetijskih izdelkov izvažajo. Malezija je znana po gumi in rudi. Tajvan in Hong Kong sta bila vodilna tuja investitorja v Tajsko in Malezijo.

Vloga Kitajske diaspore

Diaspora, ki vključuje 55 milijonov ljudi, in ki je v osnovi zasnovana na preprostem sorodstvu, etničnih in verskih identitetah, je bila v veliko korist Kitajski. Notranji pretoki kapitala so prihajali iz Tailanda, Malezije, Macaoa, Tajvana, pa tudi s HongKonga. Te skupine ne nosijo s seboj samo kapitala ampak tudi pripravljenost pomagati sorodstvu in etnično pripadnost. Ko je rasla neodvisnost ekonomije ZDA in Kitajsko Pacifiška ekonomija je veliko Kitajcev poslalo hipermobilnih.

Konec čudeža?

Japonske ekonomija je začela omahovati konec 80ih let

- Konec 80ih let špekulacije na borzi
- Japonska je bila prisiljena ponovno oceniti yen leta 1985
- Nezaposlenost je izčrpala Japonski dolgoročni povojni dogovor z delavci v velikih firmah
- Veliko kapitala je šlo v Evropo in Severno Ameriko
- Bližnja prežetost bank, korporacij, vlade in organiziranega kriminala je pomenilo, da je težko vsebovati propad v zaupanje

Več tujega kapitala je odtekalo v Azijo in Latinsko Ameriko v letu 1996 kot v 80ih. Vzhodna Azija je postala žrtev preteklega uspeha.

- Ostali so kruto zvesti cilju visoki rasti in postali odvisni od tujega kapitala
- Da bi omejili inflacijo in ponudili varno in privlačno zatočišče za tuje kapitaliste, so »privezali« svoje valute na dolar med vojno 1997, ker so mislili, da to ne bo vplivalo na tekmovalnost njihovega izvoza
- Leta 1997 so se soočali z močnimi pritiski, ki so vlekli trg in vrednote navzdol. špekulatorji so izgubili zavest v sposobnost držav, da bodo ostale internacionalno vredne, medtem ko so tuji investitorji iskali investicije drugje
- Vzhodna Azija je bila prisiljena razviti svoje valute
- Nevarno velik delež bivših kapitalskih prilivov se je izteklo v tuje države
- Tajska, Indonezija in Južna Koreja so morale leta 1997 prejeti ogromne zneske pomoči

11. Populacijski pritiski in preseljevanje

Število Zemljanov skokovito narašča. 8000 let pred Kristusom je bilo 4,5 milijonov ljudi, 2000 let po Kristusu pa že 6000 milijonov. Čeprav je smrtnost v revnih državah zelo visoka (bolezni, revščina, lakota, HIV in AIDS ta številka še vedno narašča. V tem poglavju pojasnjujejo merjenje rasti populacije in ali so strahovi pred prenaseljenostjo planeta pretirani. Nagla rast števila rojstev je v kmetijskih družbah. Rast urbane populacije je rezultat migracije.

Strah pred prenaseljenostjo

Malthus: izda esej s principi populacije, leta 1798, ko je bila svetovna populacija velika približno 1/8 današnje. Sprožil je debate na temo prenaseljenosti planeta. Pravi, da se populacija večja hitreje (geometrično) kot ustvarjanje ponudbe hrane (aritmetično). Njegovo mnenje je, da rast populacije omejimo s kaznijo lakote.

Nicholls:

- v 2. izdaji eseja Malthus sprejme moralne prepovedi in kasnejši zakon bi izvajal dodatno silo na prenaseljenostjo pred lakoto.
- Ni bil teoretik 'ne-rasti' in je verjel, da je verska dolžnost naseliti svet in je celo obžaloval sedanjo majhno populacijo na Zemlji.
- Misli je, da lahko z emigracijo poveže populacijo in vire.
- Bil je za vse oblike poseganja v delavski razred. Podpiral je legalizacijo otroškega dela v bombažni industriji.

Malthus pa ni imel prav, da z lakoto lahko rešimo vse:

- v njegovi statistiki se evropska populacija podvoji na 25 let, zgodovina pa pravi na 50let
- z vojno in boleznimi lahko lažje nadziramo rojstva kot z lakoto
- rast v evropskem kmetijstvu je držala korak z rastjo populacije

Ima krute ideje:

- kruta verzija njegovega gibanja omogoča oborožitev za določene dele populacije
- v časopisu se je 1997 razkrila skrivnost, da so v letih 1934-1974 v Nemčiji, Danski, Norveški, Estoniji, Finski, Švedski in Švici sterilizirali veliko ljudi
- populacijska vprašanja so povezana z ekološkimi problemi

Orodja demografske trgovine

LONGITUDINALNE ANALIZE → merijo določeno razliko skozi določeno časovno periodo

BOX 11.1

- *stopnja rojstev*, merjena v ‰, živorojeni na 1000 prebivalcev, v določenem letu
- *stopnja fertlnosti ali rodnosti*, število živih rojstev na žensko v njeni rodni dobi
- *stopnja umrljivosti*, umrli na leto
- *pričakovana življenjska doba*

v 70ih so hoteli izmeriti odvisnost med različnimi družbenimi in ekonomskimi trendi. V 80ih so v medijih poročali, da je rast populacije preseгла vse meje. Rast prebivalstva se zmanjšuje (2% v 1980, 1'5% v 2000)

demografski prehodi:

1. faza : stabilna, vendar visoka rast: veliko rojstev in smrti; populacija stabilna, kmetijske družbe
2. faza: prehodna faza: veliko rojstev in manj smrti, populacija narašča, industrijski razvoj
3. faza: stabilna populacija: malo rojstev in smrti; populacija ostaja ista ali se zmanjša, razvite družbe

Svetovna populacija: vzrok za zaskrbljenost

Veliko odkritij o rasti populacije:

1. ekonomska blaginja je glavni napovedovalec zmanjšanja št.rojstev
2. boljša blaginja omogoča več ženskam vstop na trg delovne sile in zato tudi nimajo otrok
3. več pravic za ženske in boljši status zmanjša velikost družine
4. blaginja raste z manj otroki
5. nadzor rojstev vrednoti delo kot manj učinkovito kot ekonomska blaginja
6. v razvitih državah je glavni demografski problem nizka rodnost, pojavlja se več družbenih piramid
7. ljudje se preselijo iz revnih v bogate države in se hitro prilagodijo vzorcem nove države
8. spolna in starostna sestava je pomembna za socialno, zdravstveno varnost

Trgovci napovedujejo sodni dan, ko bo konec sveta. V več področjih, kjer se znanost in politika prekrivata, so moteči znaki razvoja fanatičnih ekologov. Etnična čiščenja, civilne vojne, sterilizacije in plinske celice so moralno nesprejemljive. Dva poskusa: leta 1970 in 1980 so zdravniki materam, po porodu (ko so bile najbolj "ranljive" svetovali sterilizacijo, češ da je ta nujna in zaželena. Drugi: v Indiji v 70ih letih ko so promovirali sterilizacijo, da so ljudem ponujali razne dobrine in denar.

Kam so vsi šli? Urbanizacija in mednarodne migracije

Do leta 2010 bo večina svetovne populacije urbanizirane.

Urbanizacije = več kot 50% populacije živi v mestu:

- 1850 nobena družba ni bila urbana
- 1900 urbanizirana VB
- 1970 vsi napredni narodi urbanizirani
- 1970 je bilo 50 mest z več kot milijon prebivalci

Visoka stopnja industrializacije in zaposlenosti zmanjšuje stopnjo rodnosti. 2 fenomena:

- urbanizacija brez industrializacije
- urbanizacija brez primerne zaposlitve

Sredi 1990ih časopis poroča, da se na milijone ljudi na leto seli v urbana področja na Kitajskem.

Napetost mednarodnih migracij

Tisti, ki so se preselili iz ruralnih v urbana območja iščejo zelenje v drugih državah. Mednarodni migranti so pomemben del fenomena globalizacije. Izkoristijo neodvisnost svetovne ekonomije in si najdejo mesto v globalnem trgu dela.

Nove dimenzije mednarodnih migracij

Po 2.sv.vojni je bila delovna migracija od juga na sever- iz prejšnjih kolonialnih teritorijev v njihovo staro prestolnico, ali pa iz revnih v bogate države. Turki in Jugoslavija so šli v zahodno Nemčijo, medtem ko so Mehičani šli v ZDA. V zgodnjih 70ih se je delovna imigracija za stalno naselitev skoraj ustavila.

Globalni vzorci migracije imajo vpliv na področjih:

- rast preseljevanja beguncev
- fenomen imigracijskega nakupovanja
- rast neprijavljenih delavcev
- rast neodvisnih žensk migrantk
- situacija izobraženih bežnih prehodov(kratki)
- neizobraženi pogodbeni delavci

Rast begunskih imigrantov

Število beguncev je trenutno približno 18-20 milijonov. Ženevska konvencija daje ozko definicijo begunca: oseba, ki beži pred resnično grožnjo usmrtnitve v svoji državi ali bežijo zaradi političnega mnenja. Begunci se lahko razlikujejo od *iskalcev azilov* (tisti, ki trdijo, da status begunca še ni identificiran) in *notranje pregnanih ljudi* (ki so morali zapustiti svoj dom zaradi vojne, državnih konfliktov, ekoloških nesreč – poplav, požarov, vulkanskih izbruhov ...). Begunec ≠ azilant ≠ notranje pregnana oseba!!!

Imigracijska trgovina (?)

Leta 1882 je ZDA sprejela akt proti Kitajcem. Azijski so bili do prekratim smatrani za "rumeno navarnost". Tudi Evropejci niso bili najbolje sprejeti. Nobena država ne sprejme odprto vse priseljence. Slovani, Judi... niso bili zaželeni v ZDA, do njih so imeli sovražen odnos. Med 1870 in 1914 je prišlo 35

milijonov migrantov c Ameriko predvsem v ZDA. To je bila dežela, ki je obljubljala priložnost (Argentina, Avstralija, Brazilija, Kanada, ...). Danes ZDA hočejo in sprejmejo vse migrante, vendar v majhnem številu in več različnih. Kanada in Avstralija sta izpolnile sistem selekcije. Povezale sta ekonomijo, delovno silo in imigracijske ustanove.

Nedokumentirani delavci - delavci na črno

Sezonski delavci in sezonske migracije. Neprijavljeno delo ima 2 obliki:

- overstaying
- ilegalni vstop

Ženske migranti

Ženske so vedno obravnavali kot odvisno in kot družinskega člana, kot prtljaga moških. Vendar pa so bile ženske vedno bolj neodvisne. Danes ženske predstavljajo večino v mednarodnih migracijah. Iz odvisne osebe se spreminja v neodvisno.

Strokovni prehodi

Skrit pred zgodovino = mednarodni migranti (profesionalci: zdravniki, računalniški eksperti, managerji,...) Večina jih dela v mednarodnih družbah, podjetjih, tu so zaradi podpisa pogodbe... Ti izobraženci ne zapustijo in pozabijo svoje domovine. So dokaj privilegirani, nimajo državljanskih pravic v novi državi, ne smejo volit, nimajo socialnega zavarovanja... Največ takšnih je iz Velike Britanije.

Nekvalificirani pogodbeni delavci

Ponavadi so vedno grdo izključeni iz družbe. Za razliko od izobraženih migrantov, s temi podpišejo pogodbo, da se izognejo stalni naselitvi. Trije primeri takšnih delavcev:

- *Zdomci* (gastarbajterji): začasni delavci v Nemčiji iz Turčije in Jugoslavije, ideja izkoristiti jih za delo, kadar je to potrebno, drugače pa niso imeli državljanstva
- *Azijski delavci*: odvisnost držav od tuje delovne sile
- *Južna Afrika*: delali so na mnskem polju, kmetijah in belih gospodinjtvih; niso imeli državljanstva

Korejci so združili izobražene in pogodbene delavce, kjer so delavci začasno nastanjeni, pa tudi podjetje je odgovorno zanje.

12. Turizem: družbeni in kulturni dejavniki

V 21. stoletju je prosti čas postal razširjen tudi med "navadnimi" ljudmi in igra ključno vlogo v vsakdanjem življenju izkušenj. Pogledi kako vpliva turizem :

- na kakšen način turizem prispeva na globalizacijo
- kakšen vpliv ima glede na socialni pogled (z sociološkega vidika)
- na kakšen način vpliva turizem na razvoj globalizacije

Množični turizem potrebuje kulturo, mesta, regije ali državo, da si razvije svojo lastno identiteto in jo potem predstavi kot nekakšen izdelek, katerega ponuja ostalemu svetu oziroma ljudem drugih kultur... Tukaj se poraja vprašanje, če je dobro, ali se lokalno in globalno lahko združita brez kakršnih posledic. Kot bomo videli v nadaljevanju ima lahko to negativne ali pozitivne posledice.

Internacionalni turizem in globalizacija

WTO (world tourist organization) ima za turista vsakega, ki preživi vsaj 24 ur v državi, ne glede na to ali je prišel na počitek ali službeno, saj so ugotovili da se to večkrat pokriva. Za turiste se ne štejejo delavci, ki delajo v drugih državah. Greenwood pravi da turizem vsebuje največje razsežnosti gibanja blaga, ponudb in ljudi (seveda ne v vojnem času). Številke so se po letu 1950 do 1990 povečale za 17x Leta 1996 je bil zaslužek globalno gledan 423 bilijonov dolarjev, z 7.6% povečanjem od leta 1995.

Kaj povezuje turizem in globalizacijo:

- Turizem je postal velik posel. Do leta 1990 je bil mišljen kot 3 največja ind. na svetu, nekateri pa pravijo da je že prehitela naftno in avtomobilsko industrijo.
- Turizem je `prilepil` ceno kulturi, saj se kultura prodaja kot starodavni rituali, ljudski običaji itd...
- Številke ljudi, kateri potujejo, je postalo zelo obsežno. Številke so prekosile vse druge selitve ljudi (religijski popotniki (Meka), sezonski delavci, begunci...)
- Internacionalni turizem je prodril skoraj na vse kraje na svetu, v vse pore človeštva pa zagotovo...
- Ne kot nekatere nove industrije (mediji, umetnost, šport...) se turizem razlikuje od njih po tem, da potrebuje masovno selitev ljudi, kateri sodelujejo v družbenem mešanju kultur in s tem si posredujejo izkušnje v živo

Lanfant internacionalnem turizmu pravi »transmission belt« (transmisija cone?), med drugačnim načinom življenja in vozom za povečanje globalne integracije. **Hannerz** pravi, da kulturne zamenjave vse več vključujejo interakcije in socialna razmerja neomejena z teritorialnimi mejami.

Rast in razdelitev turistov

Več je razlag, zakaj je do turizma prišlo. Glede Britanije je znano, da se je življenjski standard zvišal za nekateri del delavskega razreda v 19. stoletju – in razvila se je najprej ideja DAY OUT, kasneje pa ideja o počitnicah na morju, kajti morska voda in zrak naj bi blagodejno vplivala na razpoloženje (to so zatrjevali zdravniki). Potovanja so bila rezervirana za aristokracijo in elite do konca 19. stoletja, dokler se v 20. stoletju ni pojavil turizem, kot ga poznamo danes. Modernizacija, kot na primer cenejša potovanja z ladjo ali letalom, je pripomogla k širitvi mednarodnega turizma okoli 1960. Drugačna razlaga je na osebni ravni, saj so potovanja odkrivala premoženje, kultiviranost, prefinjenost osebe in njen pustolovski duh. Tuje pokrajine, podnebje, hrana in navade so ponujale nove izkušnje na seksualnem in družbenem stanju osebe. Od leta 1970 se je mednarodni turizem že globaliziral. Bogate države (ZDA, VB, Španija, Italija in Francija) so imele velik prihodek od turizma. Malce kasneje (v 80.) so države v razvoju v vzhodni Aziji in v pacifiški Aziji pridobivale vedno večji delež turistov. Pokazalo se je, da se vedno več turistov odloča za obiskovanje držav v razvoju.

Sociologija turizma

Kako si sociologi razlagajo uspeh turizma? En način je to, da se uporabniku storitev ponudi ravno nasprotno od tega, kar doživlja doma. Ta razlaga ni nova saj jo je že Durkheim razlagal v svojih delih povezanih s posvetnim in svetim. V predmodernih družbah je tranzicijo med vsakdanjem in praznikom povezoval krog religije in družbenega življenja – sveti dnevi, božič, rojstvo, smrt. Ker je potovanje bilo predrago za večino ljudi, so praznovanje pripravili doma. Cerkve in templji so bili zgrajeni večje od večina hiš, z namenom občudovanja. Lokalna praznovanja so se začela imenovati HOLIDAY, kar je zelo povezan z HOLY DAY. Industrializacija je še dodatno delila nedelo – privatno življenje doma in potovanja, s katerim so poistovetili nedelo. Turizem je tudi družbeno sestavljena – primer – višji status je dodeljen tistemu, kateri potuje v bolj luksuzna letovišča, npr v Riviero, kot pa tisti, ki se odpravi v Costa del Sol. Da se odločimo za dopust, se skrbno pripravljamo, se o njem pogovorimo z prijatelji in družino, poiščemo brošure in turistične vodiče, gledamo turistične oddaje in kupujemo stvari katere so povezane z dopustom – krema za sončenje, šotor,... Zato lahko trdimo, da je turizem zasidran v naša življenja.

Turistični pogled – pogled katerega nam turistični promotorji vsiljujejo skozi reklame, brošure, ... in nam dajo vedeti kateri kraji so obiska (našega) vredni. Potem si sam turist zbere po svoji presoji kaj bo šel 'pogledat'.

Obstajata dve vrsti turizma – *manjši in množični* turizem, obe pa imata dve vsebini podobni – pobeg iz vsakdanjega življenja, rutine z namenom zabave, požitve in Iskanje dogodivščin, duhovne požitve ali pristnost življenja.

Masovni turizem proizvaja največ dobitka, in posledično prinaša gradnje letovišč... toda ti turisti s sabo prinašajo željo, da so njihovi prostori podobni domačim – iščejo isti standard katerega uživajo doma. Medtem ko se manjši deli na *explorers* (ljudje ki iščejo nove izkušnje) ter *off-beat* (iskajoči nove kulture). Pripadniki tega turizma se zelo prilagodijo lokalni skupnosti, hrani in prenočiščem – mogoče tudi zato, ker se hočejo vklopiti v drugo kulturo.

Masovni turizem ima načelo 4 S' - sun, sex, sea in sand. Večino turistov išče podobnost udomačenosti, vendar tudi iskrico magičnosti na dopustu (home+coconut, beaches, palm). Vendar tak turizem vsebuje tudi slabe strani – neskončni parking placii, kanalizacije in neskončno smeti.

Drugi primer je SEX turizem, kateri predstavlja kar velik delež turistične industrije na Filipinih in Tajski. Zahodni (western) moški iščejo sex z lokalno žensko in tudi z otroci, saj naj bi to predstavljalo nekakšno vsebinskost eksotičnosti.

Alternativni turizem – pustolovščine, športni, zdravje, šolanje- ti vsebujejo npr. jadrnanje, yachting in gorsko plezanje ali dopust zraven arheološkega izkopavanja, ali festivala umetnosti.

Post-turizem – Ker sedaj obstaja toliko različnih vrst medijev, katere oglašujejo letovišča, si lahko ogledamo te slike in skočimo za trenutek na kraj dopusta, ki si ga želimo. To delamo vsakdan, saj nam so slike dopusta kar položene k nam. Ker je toliko izbire, se uporabnik počuti kot igralec igre, v kateri lahko izbira destinacijo dopusta.

Internacionalni turizem in tradicionalne kulturne identitete

Po letu 1970 so se nekateri znanstveniki spraševali kaj bo z lokalnimi običaji, katere zelo dobro prodaja turistična industrija, ali bodo izginili ali bodo spremenili svojo podobo – se skomercializirali.

Baskovska študija

Fuenterrabia - baskovsko mesto na severu države – v katerem so praznovali osvoboditev od Francozov, leta 1638, v katerem so sodelovali skoraj vsi prebivalci mesta, se zabavali, nosili obleke tistega časa. Vendar se je to spremenilo, ko se je za ta karneval začelo zanimati vedno več turistov in so mestni veljaki karneval, namesto enkrat na leto, dodali še en karneval na leto, kar je mestno prebivalstvo sprejelo zelo slabo. Karneval ne obiskuje toliko prebivalcev mesta, ampak turisti, saj se je zgubil bistveni pomen karnevala – se skomercializiral.

Oživitev Toraja kulture

Od Nizozemske nadvlade v Indoneziji do 1970 se je Toraja ljudstvo izredno zmanjšalo, zaradi nenehnih pritiskom drugih držav, ter so s tem izgubljale svojo identiteto. Z razvojem turizma pa se je Toraja ljudstvo spet zavedala svoje identitete in s tem posledično prišla na turistični zemljevid, interes za pogrebne iniciacije je zaradi fasciniranosti Toraja ljudstva začel naraščati, dodaten zaslužek tistih, ki so se ukvarjali z ročnim pletenjem posod in košar, ... Se pravi, da je mednarodni turizem tudi zmožen obuditi kakšno kulturo, ne samo jo zatreti. So bile pa prisotne tudi negativne posledice → družinska dediščina je "ukradena", starodavna pogrebna mesta so uničena, manj izobraženi, revni in verni specialisti, ki vztrajajo pri tradicionalnem življenju in kulturi.

Vsi smo globalni igralci

Turizem je opredeljen tudi naslednje:

- *ponovna iznajdba tradicije* (turizem ponovno definira neko kulturo v kateri se posameznik najde - toda ni enaka originalu kulture)
- *Turistični pogled* (postali smo turistični potrošniki, in tega se ne moremo znebiti, glede na turističen pogled pa si lahko ustvarimo svojo identiteto)

15. Urbano življenje

Človeška zgodovina je temeljila na ruralnem svetu. Leta 1800 je 97% ljudi živelo na ruralnih področjih. Leta 2000 – 254 novih mest, ki obsegajo več kot milijon prebivalcev. Ta mesta so zelo različna po karakteristikah, vendar jih lahko razdelimo na 4 osnovna področja:

- *starodavna mesta*: Bagdad, Kairo, Meksiko city, Atene, Rim – zgrajena na ruševinah kolonizacij, ki predstavljajo veliko urbano civilizacijo, ostanki ruševin so prepuščeni na ogled turistom
- *kolonizacijska mesta*: Karakas, Lagos, Sao Paulo, Bombaj: mesta predstavljajo samo otočke, ki so tako rekoč obkroženi z oceani revščine
- *industrijska mesta*: Birmingham, Toronto, Frankfurt, Johannesburg, Čikago, Sidney, postali so center industrijske, komercialne in finančne aktivnosti med procesom modernizacije
- *globalna mesta*: London, Pariz, Tokio, New York, pomembni med modernizacijo....

Mesta so po definiciji mesta srečevanj, kamor prihajajo novi naseljenci, kjer se širijo novi trgi... Benetke, Genova, Amsterdam, so bili velikokrat tekmeci velikih kraljestev kot so Portugalska, Anglija, Francija. Velika mesta so igrala pomembno administrativno, vojaško in ekonomsko vlogo pri nastanku nacionalnih državnih sistemov. **Durkheim** pravi, da pomik iz ruralnega v urbano pomeni pomik iz družbe mehanske v družbo organske solidarnosti. Prva je temeljila na običajih, navadah interakcijah, druga pa na odnosih, ki so temeljila na avtonomiji, brezosebnosti in pogodbah. **Simmel** je videl mesta kot mesta kjer se moderna kultura združi z novimi formami mentalnega življenja. Prisotna je velika mera individualizma, možni so konflikti in družbena patologija.

Kolonizacijska mesta

V kolonizacijskih mestih ni potrebe po asociaciji med urbanostjo in modernostjo. Nezaposlenost je normalna. Čeprav je nekaj zaposlitev v modrih in belih ovratnikih, prevladuje zaposlitev v neformalnih sektorjih. Na kratko bogati uživajo v svojem razkošnem življenjskem slogi, revni pa se borijo z nizkimi dohodki, minimalnimi javnimi službami ...

Industrijska mesta in čikaška šola

Park in Burgess ter drugi, čikaška šola – študije industrijskih mest. **Louis Wirth** – nove forme socialnega življenja, so strukturirane okoli treh centralnih osi:

- *obseg*: večje kot je mesto, bolj je razširjen spekter individualnih variacij in socialnih diferenciacij
- *specifična teža*: bližje kot si fizično "družabniku" bolj oddaljeni so socialni dogovori
- *heterogenost*: etnična in razredna heterogenost širi socialno mobilnost

Ideja globalnega mesta

Ni razlike med svetovnimi mest in globalnimi mesti. **Friedman**: hipoteze svetovnim mest (World city hypothesis):

- mesta, ki so vključena v globalno ekonomijo vplivajo na fizično formo mest, na delo in denarni trg
- so osnovne točke globalnega kapitala

- globalna mesta imajo različne kontrolne funkcije
- so koncentracija in akumulacija kapitala
- so destinacija za notranje in mednarodne migrante
- prostorska in razredna polarizacija je zelo verjetna
- družbeni izdatki presegajo finančne zmožnosti globalnih mest

Sassen, Knox in Taylor opažajo premik globalnih mest v drugo smer:

- večina TNC-jev je osnovana v globalnih mestih
- primarna mesta so bila v bogatih industrijskih državah
- lokacija združenih stanov in delniških borz je v bližini večjih bank, zavarovalniških hiš...
- jasen odnos med primarnim mestom in manjšimi mesti
- Globalna mesta imajo mednarodno delitev dela
- Nekatera mesta služijo svojim primarnim mestom, nekatera so finančna, politična, ekonomska ...
- Globalna mesta so mesta za globalni transport
- Vsa globalna mesta imajo gosto zračno povezavo z ostalimi globalnimi mesti
- So centri komunikacij
- So centri informacij, zabav, in kultur
- So atrakcija za tujce

Migracije v globalna mesta

Globalna mesta postajajo še bolj mednarodna in kozmopolitska kot so. Več je jezikov, religij, zgledov, vzorcev,... Nekateri pridejo kot profesionalni delavci, managerji, pogodbeni delavci, ... Imigranti s tujine so večji in včasih celo privilegirani. Tu so natakarji, zabavljači, prostitutke, služabnice – te imajo delodajalci raje, ker jih lahko izkoriščajo. Tu do še študenti, iskalci azilov, ...

Spremembe v poklicni strukturi

Nova mednarodna delitev dela prinaša pomembne posledice, ki so vidne predvsem v globalnih mestih. Videm je premik iz industrijskega v informativni sektor. Delo je čedalje bolj fleksibilno, fluidno...

Feminizacija zaposlenosti

Ženske so na trg dela vstopile v času post-Fordizma. Vidne so predvsem v modi, pisarnah, in servisih(?). Veliko žensk je veliko slabše plačanih od moških, poleg tega pa je njihova služba bolj negotova.

Regionalizacija in globalna mesta

Regionalna vloga mest se je povečala. Nekatera mest se regionalizirajo čez meje, spet drugi spojijo njihove funkcije in ločijo njihove meje z ostalimi državami.

19. Identitete in pripadnosti

SOCIALNA VKLJUČENOST: socialne vezi na različnih področjih

- **Scheff:** sami se odločamo glede socialnih vezi- gre za zmožnost obdržati vezi z nekom, ki je drugačen od nas (našega jazza)
- Vezi so formalizirane v kakšnem združenju ali pa so prosto izražene znotraj skupnosti
- Ločimo tudi med stopnjo povezanosti glede na velikost skupine: velike- majhne in intimne- neintimne

Področja socialne solidarnosti: družina, organizacije (prostovoljno delo, delo nasploh), etničnost, verska usmerjenost, narodnost...

- *Nuklearna družina*: Nastane z industrijsko družbo, ob spremembi pričakovanj razpade, je zelo krhka: smrt v družini, ločitev, včasih povprečna družina, danes temu ni tako (npr. v Ameriki stopnja poročanja padla, število tistih ki so se prvič poročili se je podvojilo, ločevanje in koruznikov☺, več kot polovica otrok pa ima samo enega starša-mati samohranilka, oče samohranilec)
- *Transnacionalne družbe*: Časovna in prostorska kompresija - večja povezanost; posledica turizma in migracij, širitve ekonomskega trga; Zaradi hitre širitve raznih organizacij po vsem svetu, se je preseljevanje ljudi zelo povečalo (»globalizacija«). Globalne spremembe vodijo v avtomatizacijo in anonimnost

Faist - definira pojem transnacionalne družbe. Trdi da so družbe med seboj tesno povezane (tako socialno kot simbolično)

Pojem različnih družb razdelimo na 3 dele:

1. *Lokalizacija* - vedenje različnih družb po majhnih vzorcih (poudarek na družini)
2. *Nacionalizem* - lojalnost do države
3. *Trans-nacionalizem* - povezovanje, združevanje ljudi različnih natalitet

Oživitev lokalizma

Premdas trdi da na svetu obstaja okoli 4000 etnično-kulturnih skupin, ki so si različne in so razdeljene v 185 državah. Zaradi migracij (preseljevanja), komercializacije in turizma, skoraj vse družbe postajajo multi-kulturne (izjeme: Somalija, Koreja, Bostwana, Švice). Več kot 40% svetovnih držav ima več kot 5 pomembnih etničnih skupnosti. (problemi: izključenost iz družbe, slabša izobraženost, verska nasprotovanja). **Hall** govori o skupnostih, ki so v manjšini, ki se morajo zaradi pritiska globalizacije podrediti dominantni kulturi. Za mnoge je pripadnost nekemu narodu znak lojalnosti, ponosa, domovine, varnosti, identitete in zaupanja. **Allahar** poudarja človekovo kolektivnost, kako pomembno je pripadati neki skupini ljudi, s katero se lahko identificiraš. Moderne teorije - vsak narod je že bil kdaj ogrožen s strani drugega. Pomembno se je tega zavedati in težave odpraviti (npr. nacizem v Nemčiji).

Različne interpretacije socialnih sprememb

Modernizacijska teorija:

- sekularizacija, urbanizacija, industrializacija, racionalizacija - širjene s strani birokratov (zanemarja etnične in nacionalna lojalnosti)
- moderne teorije-vsak narod je že bil kdaj ogrožen s strani drugega. Pomembno se je tega zavedati in težave odpraviti (npr. nacizem v Nemčiji)

Marksisti:

- ✓ tudi zanemarjajo vlogo etničnih in nacionalnih lojalnosti. Etničnosti oz. lojalnost je bila uporabljena s strani elitnega, dominantnega razreda- s tem so lahko uveljavljali svoje interese pri nižjih slojih.
- ✓ Razredna, družbena zavest: edina, prava zavest odvisna od objektivnih, različnih odnosov do produkcije, distribucije in menjave med delovno silo in lastniki kapitala

- ✓ Vladajoči razredi so s svojo močjo podredili nižje razrede in jim narekovali svoja prepričanja, versko pripadnost, ločili so med resnično zavestjo in med napačno, zlagano.
- ✓ Ljudje so se vedno vojskovali, bojevali zaradi nesporazumov (verskih, nacionalnih), skoraj nikoli zaradi družbenega položaja (vojne katere so terjale največ žrtev so bile verske, nacionalne narave- genocid nad Židi, nuklearni napadi, terorizem)

Vstajanje lokalizma

- ✓ Etnija, religija in sorodstvo - močne vezi, ki ne izginejo z globalizacijo ter vodijo v vojne in uničenje
- ✓ 4 načini, kako oblikovati skupnost:
 - ✓ Različne zakonske in politične omejitve niso bile svobodna izbira, pač pa navodilo, ukaz zakona, včasih tudi grožnja
 - o Južna Afrika-1989-ljudje so bili ločeni v tri skupine, poslani na različne predele-ločeni kot: »Bantu«, »belci«, »Azijci«
 - ✓ Zgodovinska dejstva, ki so oblikovala etnično delovno hierarhijo
 - o Kolonialni in migracijski procesi (prisilno delo na plantažah), suženjstvo
 - ✓ Različnosti in podobnosti
 - ✓ Mnenjski sistemi - ljudje reagirajo na razlike (se drugače obnašajo)
 - o veliko ljudi sklepa po vedenju drugih iz zgodovine (npr. Srbi še danes Hrvate označujejo za morilce, posiljevalce)
 - o Bauman: strah pred neznanim, spremembami = heterofobija (Kristus je umrl zame, boj se muslimanov)

Nacionalizem kot odgovor na globalne spremembe

Narašča tako kot etničnost, religija... ZN (1945) - 51 držav (1999) - 185 držav. Avtonomija mnogih držav je oslabela, veliko držav se spreobrne, podredi zaradi drugačnosti, sprejmejo multikulture in postanejo pluralistične. V skladu s tem se razvijajo določeni mehanizmi, kako se soočiti s kulturno drugačnostjo (npr. verske vojne so končane). Tisti ki so nasprotovali vladi, vladarjem, ki so se borili za avtonomnost so bili izgnani oz. izključeni iz družbe. Homogeniziran narod- nekatere značilnosti poudarjene, izbrane druge »izbrisane«. **Parekh**: jezik nacionalnosti je globoko zakoreninjen - ne moremo se izogniti homogeni, ideološki sili, ki nevidno povezuje različne načine življenja.

Omejitve multikulturnih narodov v ZDA

- cilj držav s pestro paleto različnih kultur je le te združiti v en narod, kjer ne bo nestrpnosti (Amerikanizacija)
- **Zangwill** (»the melting pot«) - govori o pribežniku iz Evrope, ki pobegne v Ameriko, zanj je Amerika topilni lonec, kjer se srečajo vse kulture sveta. Izraz »melting pot« postane splošno znan, še danes pa je njegova knjiga zelo berljiva in cenjena.
- sociolog **Gordon** (Asimilation in American life) - uvede izraz »asimilacijsko zaporedje« - ljudje gredo na podlagi kulturne asimilacije na strukturno asimilacijo. (s poroko se tujec v neki državi identificira s preostalim narodom), asimilacija je predvsem pojem, ki označuje vključitev v družbo, prilagoditev.
- v letih 1870-1914 je v Ameriko prišlo kar 35 milijonov emigrantov.
- izjema asimilacije so črnci, ki so se v času preseljevanja še vedno zavzemali za osnovne človekove pravice. Tako kot črnci so bili v ZDA na rob družbe potisnjeni tudi južno Američani, Azijci.
- priseljenci se morajo podrediti predvsem jeziku, izobrazbi, političnim institucijam in pričakovanjem javnosti.

- **Rambaut** - protestira, da je asimilacija podreditev nepopolna, saj po njegovem mnenju vpliva le na potomce priseljencev.
- **Hall**: veliko ljudi na novo vzpostavlja svoje korenine
- **Koktin** - njegova primerjalna študija o uspešnosti določenih posameznikov. Primerja uspešnost Židov, Britancev, Japoncev, Kitajcev in Indijcem. Po njegovem je ključ za uspeh v odklonskosti, drugačnosti («upati si» poizkusiti nekaj novega).
- **Perlmutter** - svet je organiziran vertikalno s strani vere in nacionalnih držav in horizontalno s strani deljenih mnenj, okusov, etničnosti, verske pripadnosti.

Kosmopolitsko mesto: kosmos (svet), polis (mesto)- točka za sprejemanju ljudi iz celega sveta

Diaspora: prostorsko razpršenost, a hkrati tudi povezanost etnične skupine (Židi)

20. Globalna družba – utopija ali distopija

Kritiki - sovražen odnos do globalizacije

Skeptiki - mogoče so nekateri vidiki prenapihnjene, pretiravanje

GLOBALIZACIJA:

- ✓ ima dolgo zgodovino
- ✓ v preteklosti so že poizkušali z globalizacijo (npr. rimski imperij-želijo razširiti svojo kulturo povsod po svetu)
- ✓ najbolj se širijo materialistične kulture (ker temeljijo na dobrinah, veliki potrošnji in statusu)
- ✓ UNIFORMNOST-prisotnost nekega proizvoda povsod, tako na kulturni kot materialni ravni
- ✓ ljudje za svojo identifikacijo kupujejo simbole, se z njimi poistovetijo

Štiri nasprotja:

- ✓ ekonomska globalizacija ni nič novega
- ✓ materialistična kultura bo spočela izgubo moči
- ✓ trčenje civilizacij bo vodil do kulturnih konfliktov
- ✓ globalizacija bo vodila k prihodnosti, ki si je ne želimo- utopija

1. Ekonomska globalizacija ni nič novega

- ✓ od nekdanj obstaja trgovanje z drugimi državami, prodaja na tujih trgih
- ✓ vedno večje potrebe po materialnih virih vodile v kolonizacijo in suženjstvo
- ✓ **Hirst in Thompson**: pred 1 w.w. svobodna trgovina razvita skoraj do točke kot je danes
- ✓ Od 1870 imamo razvoj velikih podjetij

TOREJ: res ni nič novega, presenetljivega. Vprašanje je ali je bila res pred 1.w.w razvita na tej stopnji kot danes?

- ✓ Le nekaj držav je bilo vpletenih v ekonomijo
- ✓ **Dicken**: 9 držav je imelo 95% izvoza
- ✓ Le nekaj držav je imelo možnost, sposobnost vlagati na tuja ozemlja

2. Materialistična kultura bo spočela izgubo moči

- ✓ Sachs: smo priča homogenizaciji sveta nastanku globalne monokulture

- ✓ Uničijo jezik, kulturo, neopredeljene ljudi- ne zanima jih človekov občutek lokalne identitete- zmedenost in konflikt sta posledica reševanja problemov na globalni ravni
- ✓ Drugi vidijo nevarnost homogenizacije, ki prihaja s strani trga (Amerikanizacija- monopol)
- ✓ Barber: strah pred reklamami, ki obljublajo ob uporabi izdelka določene občutke (smeh, srečno življenje, užitek)- obljube, ki jih proizvajalec ne more izpolniti
- ✓ Mc worldism

TOREJ: ne moremo zanikati vpliva TNC-jev na naše življenje, vendar ne smemo pozabiti, da imamo še vedno umetniške duše, različne upornike, tradicionaliste in ljudi, ki si želijo drugačnih življenjskih stilov od večine- izbiramo = HIBRIDI

3. Trčenje civilizacij bo vodil do kulturnih konfliktov

- ✓ BARBER: priča smo rastoči svetovni oživitvi organizacij z nalogo zagotoviti različne vrste Jihad (islam: sveta vojna), tudi terorizem in genocid

Soočeni smo z dvema scenarijema:

- ✓ Edinstven, relativno reven svet kjer so revni ohranjeni v državi pasivnosti, ki jim obljublja lepo prihodnost
- ✓ Nevarnost pred borbo in vojaškimi silami

Samuel Huntington - vojna med konkurenčnimi civilizacijami

1. CIVILIZACIJA: sestavljajo najvišje ravni kulturnih identitet, ki se delijo kulturo, etnijo, nacionalnost, ki temelji na skupnih izkušnjah, zgodovini, religiji, jeziku, običajih
2. Na svetu obstaja 7- 9 takih organizacij, med njimi so majhne razlike
3. Noben ideološki konflikt ne bo vplival na globalno politiko kot je npr. včasih (komunizem- kapitalizem). Nastajali bodo konflikti med civilizacijami: nekatere bodo izkoriščane s strani vladarjev, druge pa bodo želele uveljaviti svoje interese (etnične skupine)
4. Kot je zahod razvit se razvija tudi vzhod- industrija in oboroževanje
5. Kar zahod in vzhod združuje ter razdvaja je zamera iz preteklosti
6. Vzhod vidi kot sredstvo, ki vsiljuje globalizacijo kateri bo lahko vladal
7. Različne spremembe delujejo tako, da pospešujejo in poostrujejo civilizacijsko zavest. Najhitreje to delata globalizacija in modernizacija

4. Globalizacija bo vodila k prihodnosti, ki si je ne želimo- utopija

Burbach, Nunez, Kagarlitsky

- ✓ Globalizacija je sprožila številna gibanja (antiglobalizacijska) po celem svetu
- ✓ Ekonomske sile usmerjajo globalizacijo in nas omejujejo pri ustvarjanju boljšega sveta
- ✓ Za nas vidijo le utopično prihodnost (dystopian- namišljeni svet kjer so stvari tako slabe da slabše ne bi mogle biti)
- ✓ Posledice globalizacije:
 - o Menjalne, trgovinske vojne
 - o Globalna brezposelnost
 - o Destruktivne finančne špekulacije
 - o Propad revnih držav
 - o Vedno več revnih, nasilja, kriminala
 - o Skupine brez »zgodovine« ,ki ne spoštujejo vrednote (mafija)

Optimistični vidik globalizacije

- ✓ Integracije s pomočjo TNC-jev
- ✓ Trgi in dostopnost do dobri, storitev, tehnologije
- ✓ Informacijska tehnologija in elektronske komunikacije
- ✓ Inovacija v manufakturi- stroji (manjši, hitrejši, manj energije)
- ✓ Porast majhnih podjetij

Dokazi, da je dominantna kultura homogena

- ✓ subkulture
- ✓ selektivnost sprejemanja (ljudje so kreativni)
- ✓ kopiranje (lahko proizvajamo svojo kulturo po nekem vzorcu, npr. TV nadaljevanke)
- ✓ vedno pomembnejšo vlogo imajo lokalne kulture
- ✓ svet ne bo postal homogen, vedno bodo obstajali protiarargumenti proti obstoječi kulturi
- ✓ problem: velika izbira proizvodov, kar si vsi ne morejo privoščiti
- ✓ hrana: bolj prednost kot slabost global. (Mc'donalds-iste cene)
- ✓ na vojaškem področju so glavne še vedno nacionalne države in povezava med njimi

FLEKSIBILNOST = velika, težnja k specializaciji je pomembna zaradi družbene gostote, s specializacijo lahko uveljavljamo svoje prednosti- zaradi velike stopnje tekmovalnosti smo prisiljeni v specializacijo

ROPARSKI KAPITALIZEM: hitre družbene spremembe so mogoče v zelo kratkem času

- ✓ v današnjem času smo soočeni z večjo stopnjo tveganja kot s priložnostmi
- ✓ globalizacija naredi malo za tiste, ki vsak dan živijo v bedi in revščini, ter veliko za tiste, ki živijo v modernem svetu- imajo možnosti napredovanja, samoodločanja, izbira, kar revnejši nimajo
- ✓ še vedno velike statusne neenakosti med posameznimi narodi.

Globalne spremembe:

- ✓ pozitivne- večji potenciali za razvoj
- ✓ negativne- vplivni, bogati še vedno ne storijo dovolj za tiste, ki so žrtve izkoriščanja, pomanjkanja.
- ✓ Statusna razlika je eden izmed najpomembnejših problemov današnjega sveta.